

ISSN 2651-1142

วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา

Journal of Multidisciplinary Academic Research and Development

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2564

Vol.3 No.2 April - June 2021

วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2564

Journal of Multidisciplinary Academic Research and Development Vol.3 No.2 April - June 2021

สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Thammasat University Research and Consultancy Institute
อาคารศูนย์วิจัย 1 ชั้น 7 เลขที่ 2 ถนนพหลโยธิน
แขวงพระนครกลาง กรุงเทพมหานคร 10200
โทรศัพท์: 0-2613-3120-2, 0-2223-3757

www.turac.tu.ac.th

สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Thammasat University Research and Consultancy Institute

www.turac.tu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา โดยสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการมาในปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (2564) : เมษายน – มิถุนายน 2564 สำหรับฉบับนี้ยังคงคุณภาพของบทความและเนื้อหาที่น่าสนใจ จำนวน 3 เรื่อง โดยเริ่มจาก

บทความวิชาการเรื่องแนวทางประเมินมูลค่า Cryptocurrency เขียนโดยศาสตราจารย์ ดร.อาณัติ ลิ้มคเดช ถือว่าเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจแก่กลุ่มนักลงทุนและบริษัทขนาดใหญ่ในขณะนี้ ผู้เขียนเห็นว่านักลงทุนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจถึงมูลค่าที่แท้จริงของ Cryptocurrency ซึ่งในปัจจุบันมีมากกว่า 6,000 สกุล ผู้เขียนจึงได้ชี้ให้เห็นแนวทางการประเมินมูลค่าของ Cryptocurrency แต่ละกลุ่ม ถือเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มนักลงทุนที่จะนำไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจลงทุน นอกจากนี้บริษัทขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เริ่มหันมาลงทุนใน Cryptocurrency ต่าง ๆ แนวคิดในการประเมินมูลค่าที่เสนอในบทความนี้จึงเป็นประโยชน์ในการคำนวณมูลค่ายุติธรรมในงบการเงินของบริษัท

บทความวิชาการเรื่องกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับงานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ตอนที่ 1) เขียนโดยพันตำรวจเอก ดร.สีหนาท ประยูรรัตน์ สำหรับบทความเรื่องนี้ถือเป็นบทความที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากบทลงโทษจากกระทำความผิดมีความรุนแรง ผู้เขียนจึงได้ให้ความรู้และช่วยกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานทรัพยากรมนุษย์เกิดความเข้าใจในหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ประกาศใช้แล้วให้ถูกต้อง ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านและสังคมไทย ซึ่งที่ผ่านมายังขาดความตระหนักรู้ในการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้

บทความวิชาการเรื่องพระลักษณะ ความรักดี และการสถาปนาความชอบธรรมทางการเมืองของรัชกาลที่ 1 เขียนโดยนายชุตติเดช เมธิชุตกุล สำหรับบทความนี้ผู้เขียนต้องการตอบคำถามว่า อะไรคือนัยยะทางการเมืองของบทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในประเด็นเรื่องของบทบาทพระอนุชาของพระมหากษัตริย์ โดยศึกษาผ่านการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีบทละคร ฉบับ ร.1 สองตอนด้วยกัน ตอนแรกคือตอนที่นางสีดาถูกทศกัณฐ์ลักพาตัวไป และตอนที่สองคือและตอนที่พระรามสั่งพระลักษณะประหารนางสีดา เพราะวาดรูปทศกัณฐ์ไว้ข่มเล่น ผ่านการวิเคราะห์ด้วยกรอบทฤษฎีของ Theo Van Leeuwen ในเรื่องของ “ทฤษฎีการสถาปนาความชอบธรรม” และเลือกใช้คำอธิบายที่เรียกว่า “การสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่า” เป็นกรอบหลัก ซึ่งวรรณกรรมชิ้นดังกล่าวถูกใช้เพื่อนำเสนอความรักดีในฐานะบทบาทที่สำคัญของพระอนุชาที่ ร.1 บรรณา ซึ่งนัยหนึ่งเป็นการบอกโดยอ้อมต่อสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทพระอนุชาของพระองค์

กองบรรณาธิการวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา ขอขอบคุณทุกผลงานของคณาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทุกท่านที่ให้ความสนใจเผยแพร่ในวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการสายมนุษยศาสตร์อย่างมีคุณภาพต่อไป พบกันใหม่ฉบับหน้า

ศาสตราจารย์ ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์

บรรณาธิการ

แนวทางประเมินมูลค่า Cryptocurrency Cryptocurrency Valuation Guideline

อาณัติ ลิ้มคเดช

Arnat Leemakdej

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Commerce and Accountancy, Thammasat University

E-mail : arnat@tbs.tu.ac.th

Date Received : 7 April 2021 Date Revised : 21 May 2021

Date Accepted : 21 May 2021 Date Accepted online : 28 June 2021

บทคัดย่อ

การลงทุนใน Cryptocurrency ได้รับความสนใจอย่างมากจากนักลงทุนและบริษัทขนาดใหญ่ แต่นักลงทุนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจถึงมูลค่าที่แท้จริงของ Cryptocurrency ซึ่งในปัจจุบันมีมากกว่า 6,000 สกุล บทความนี้แบ่ง Cryptocurrency เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ Native Blockchain Token, Utility Token และ Asset-Backed Token และชี้ให้เห็นแนวทางการประเมินมูลค่าของ Cryptocurrency แต่ละกลุ่ม

คำสำคัญ : Cryptocurrency, Bitcoin, Valuation

Abstract

The capital invested in Cryptocurrency has been abundant from both retail investors and institutional investors. There are more than six thousand currencies being offered in the market in which the investors lack of knowledge about their intrinsic value. This article classifies cryptocurrency into three main groups, namely Native Blockchain Token, Utility Token, and Asset-backed Token. The article suggests how to value the token in each group.

Keywords: Cryptocurrency, Bitcoin, Valuation

บทนำ

Cryptocurrency เหรียญแรกคือ Bitcoin กำเนิดในเดือนมกราคม ค.ศ. 2009 จากแนวคิดของผู้ใช้นาม Satoshi Nakamoto ผู้ครอบครองเหรียญ Bitcoin ในระยะแรกเกิดจากนำเครื่องคอมพิวเตอร์เข้าร่วม “ชุด” ในเครือข่ายฐานข้อมูลแบบกระจายที่เรียกว่า Blockchain ซึ่งมูลค่าของ Bitcoin แทบจะไม่มีค่าอะไร วันที่ 22 พฤษภาคม ค.ศ. 2010 มีผู้ประกาศในเครือข่ายกลุ่มต้องการจ่ายค่า Pizza ด้วย Bitcoin จำนวน 10,000 Bitcoin ซึ่งมีผู้นำ Pizza ไปมอบให้เขา 2 ถาดจริง หากประเมินมูลค่าด้วยราคา Bitcoin วันนี้ Pizza 2 ถาดนี้จะมีราคาเกือบ 20,000 ล้านบาท

Cryptocurrency กลายเป็นทางเลือกในการลงทุนของนักลงทุนทั้งรายย่อยและบริษัทขนาดใหญ่ จนสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย ออกกฎหมายขึ้นมาควบคุม โดยในไทยมีพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 และกำหนดให้ผู้ออก Cryptocurrency เพื่อระดมทุนในไทย ตลอดจนผู้ให้บริการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้ ต้องจดทะเบียนและได้รับอนุญาตจาก ก.ล.ต. ก่อนทำการซื้อขาย ในปัจจุบันตลาดซื้อขาย Bitkub.com ซึ่งเป็นรายใหญ่ที่สุดของไทยประเมินว่ามีการซื้อขาย 2.6 พันล้านบาทต่อวัน (coingecko.com) โดยเกือบ 30% ของการซื้อขายคือ Bitcoin

เทคนิคการซื้อขายเท่าที่ปรากฏอยู่ในเว็บซื้อขายและคำแนะนำต่าง ๆ มักจะการใช้การวิเคราะห์เชิงเทคนิค (Technical Analysis) เช่น Candle stick ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเทคนิคเหล่านี้ไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจลงทุนได้ บทความนี้จะอธิบายที่มาของ Cryptocurrency และการจำแนก Cryptocurrency เป็น 3 ประเภทตามวิธีกำเนิดของเหรียญนั้น เพื่อระบุแนวทางกำหนดมูลค่าที่เหมาะสมของแต่ละประเภท สำหรับใช้เป็นแนวทางประกอบการลงทุน หรือประเมินมูลค่ายุติธรรมในบัญชีของบริษัทที่ลงทุนใน Cryptocurrency

1. Blockchain และกำเนิด Cryptocurrency

Blockchain เป็นเทคโนโลยีที่อยู่เบื้องหลังการสร้าง Cryptocurrency ที่เรียกว่า Bitcoin

ค.ศ. 2008 ผู้ใช้นาม Satoshi Nakamoto เริ่มเผยแพร่แนวคิดการสร้างเงินดิจิทัลที่สามารถส่งผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยไม่มีคนกลางได้โดยเสนอบทความ Bitcoin : A peer-to-peer cash System แนวคิดสำคัญคือสร้างแรงจูงใจให้ใครก็ได้สามารถนำเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาร่วมตรวจสอบและเก็บข้อมูลธุรกรรมในเครือข่ายที่เรียกว่า Blockchain

ฉะนั้น อาจกล่าวอย่างง่าย ๆ ได้ว่า Blockchain คือเครือข่ายที่คอมพิวเตอร์ทุกเครื่องในเครือข่ายมีฐานะเท่าเทียมกัน ไม่มีใครเป็นแม่ข่ายที่จะกระจายข้อมูลใหม่ไปที่เครื่องคนอื่น แต่เครื่องทุกเครื่องจะแข่งขันตรวจสอบธุรกรรม โดยผู้ที่ยืนยันธุรกรรมถูกต้องได้คนแรกจะได้รับเงิน Bitcoin เกิดใหม่

จำนวนเงิน Bitcoin เกิดใหม่เริ่มต้นจาก 50 Bitcoin และลดลงครึ่งหนึ่งทุกครั้งที่มีธุรกรรมครบ 2 แสน Block ปัจจุบันเครือข่าย Bitcoin กำหนดให้เงินเกิดใหม่คือ 6.25 Bitcoin

Satoshi เสนอการออกแบบฐานข้อมูลแบบกระจาย และกำหนดให้ทุกเครื่องในระบบแข่งขันการตรวจสอบข้อมูลธุรกรรม ใครตรวจสอบเสร็จก่อนจะประกาศให้เครื่องอื่นทราบเพื่อจะได้ตรวจสอบและหากถูกต้องธุรกรรมเหล่านั้นจะได้รับการยืนยันและสร้างเป็น record ใหม่ที่เรียกว่า Block ในฐานข้อมูลของตน ในกรณีที่มีข้อมูลขัดแย้งกัน ให้ถือว่าฐานข้อมูลที่เครื่องส่วนใหญ่ยอมรับ ซึ่งแสดงได้จากความยาวของ Block เป็นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อมูลใดที่ไม่ได้อยู่ในฐานที่ยอมรับจะถูกส่งกลับไปตรวจสอบใหม่

อย่างไรก็ตามอาจมีมิจฉาชีพเข้ามาในระบบและคอยยกมือแจ้งเครื่องอื่น ๆ ว่าตนตรวจสอบข้อมูลแล้ว ถูกต้อง เพื่อตึงให้เครื่องอื่นหยุดทำงานของตนแล้วหันมาตรวจสอบธุรกรรมที่เครื่องของมิจฉาชีพประกาศ แม้ว่าเมื่อตรวจสอบแล้วธุรกรรมเหล่านั้นจะไม่ถูกยืนยันเพราะมีความผิดพลาด แต่การเสียเวลามาตรวจสอบธุรกรรมที่ประกาศแบบผิด ๆ ของมิจฉาชีพ ก็อาจทำให้ระบบช้าจนไม่สามารถทำการยืนยันธุรกรรมได้

Satoshi จึงกำหนดเป็นกติกาขึ้นว่าใครที่จะประกาศการตรวจสอบธุรกรรมของตนได้ จะต้องแก้ปัญหาสมการคณิตศาสตร์ชุดหนึ่งซึ่งเป็นการค้นหาตัวเลขที่เรียกว่า Nonce ที่ทำให้ได้คำตอบตรงกับที่ระบบประกาศ ปัญหาคณิตศาสตร์นี้เป็นโจทย์ที่การจะค้นหาค่า Nonce ได้ มาจากการสุ่มตัวเลขไปเรื่อย ๆ ดังนั้น Satoshi ใช้คณิตศาสตร์สถิติมากำหนดได้ว่าจากกำลังการคำนวณที่อยู่ในเครือข่ายขณะนี้ จะต้องมีเครื่องอย่างน้อย 1 เครื่องที่แก้สมการนี้ได้ภายใน 10 นาที ดังนั้นการยืนยันธุรกรรมของ Bitcoin จะเป็นการกวาดธุรกรรมที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ไว้อย่างเร็วที่สุดคือ 10 นาทีมาตรวจสอบ การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์นี้ถูกเรียกว่า Proof-of-Work ที่กำหนดให้เครื่องที่จะประกาศการตรวจสอบเป็นเครื่องแรกต้องแก้สมการให้ได้ก่อน สมการนี้แม้จะแก้ยากแต่พิสูจน์ง่าย คือการแทนค่า Nonce ที่ประกาศออกไปในสมการแล้วเช็คกับคำตอบที่ต้องการก็จะทราบว่าถูกต้องหรือไม่ หากถูกต้องค่อยไปตรวจสอบธุรกรรมที่ถูกกวาดมาใน Block นั้นต่อ เมื่อถูกต้องเครื่องนั้นจะเพิ่ม record ใหม่ในฐานข้อมูลของตน และเหตุที่ถูกเรียกว่า Block เพราะภายในนั้นจะมีธุรกรรมอยู่มากกว่าหนึ่ง ส่วนผู้ร้ายที่จะส่งข้อมูลปลอมเพื่อหลอกล่อคนอื่นในระบบจึงไม่สามารถทำได้ เพราะต้องแก้สมการให้ได้ก่อน

การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยแก้สมการเหล่านี้ถูกเรียกว่า “ขุด” Bitcoin นั่นเอง

จะเห็นว่าหัวใจสำคัญของความมั่นคงในระบบ Bitcoin คือจะต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวนมากเข้าร่วมในเครือข่าย Blockchain นี้ ดังนั้น Bitcoin จึงไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติใด ๆ ของผู้เข้าร่วม การพัฒนาโปรแกรมก็ใช้หลักร่วมด้วยช่วยกัน ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ใครสนใจจะเอาเครื่องเข้าร่วมขุด Bitcoin สามารถดาวน์โหลด Source Code ไปลงบนเครื่องของตนได้ทันที ไม่มีการกำหนดลิขสิทธิ์ใด ๆ

ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้พัฒนาเครือข่าย Blockchain เพื่อออกเงิน Cryptocurrency สกุลใหม่ โดยปรับ Source Code ของ Bitcoin ตัวอย่างของเงินเหล่านี้ได้แก่ Litecoin, Dogecoin, Dash, Monero อุปสรรคของการสร้างเครือข่ายใหม่คือจะต้องใช้เงิน Cryptocurrency ที่เกิดจากการ “ขุด” ในระบบของตนมาจูงใจให้ผู้เอาเครื่องมาร่วมขุดในเครือข่าย

จุดเปลี่ยนแปลงสำคัญเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2015 Vitalik Buterin เสนอแนวคิดที่ให้เครื่องคอมพิวเตอร์ในเครือข่าย Ethereum Blockchain สามารถรันโปรแกรมได้ ดังนั้นผู้ที่แก้สมการได้คนแรกในเครือข่าย

Ethereum จะได้รับเงินเกิดใหม่สกุล Ether ซึ่งกำหนดให้เกิดขึ้นทุก 12 วินาทีด้วยการปรับความยากของสมการ และยังได้รับเงินค่ารันโปรแกรมใน Block นั้น ซึ่งเรียกว่าค่า Gas ซึ่งผู้ส่งโปรแกรมมารันจะเป็นผู้ส่งค่า Gas ในสกุล Ether มาพร้อมกับคำสั่งให้รันโปรแกรม

เครือข่าย Ethereum ได้รับความนิยมอย่างสูงจนมีผู้สร้างเครือข่ายในลักษณะเดียวกันสร้างเงิน Cryptocurrency ตามมา เช่น EOS, NEO, ADA, DOT แต่สิ่งที่น่าสนใจกว่าคือการสร้างโปรแกรมบนเครือข่าย Ethereum เป็นทางเลือกที่ทำให้ผู้สร้างโปรแกรมนั้นสามารถสร้างเงิน Cryptocurrency ได้โดยกำหนดเงื่อนไขได้เอง ไม่จำเป็นต้องเอาไปผูกกับการตรวจสอบธุรกรรม และที่สำคัญไม่จำเป็นต้องไปชักชวนใครให้มาตั้งเครือข่ายเพื่อชุดเหรียญของตน การรันโปรแกรมบน Ethereum ทำให้เกิดความมั่นคงในระดับเดียวกับ Ether เลย ผู้ประกอบการไทยที่ออก Cryptocurrency ผ่านเครือข่าย Ethereum ได้แก่ OMISE และ JFIN หรืออาจใช้เครือข่ายอื่นเช่น SIX ใช้เครือข่าย Stellar แทน Ethereum เป็นต้น

2. ประเภทของ Cryptocurrency

จากแนวคิดในการสร้าง Cryptocurrency ซึ่งเริ่มต้นจาก Bitcoin ในปี ค.ศ. 2009 จนไปสู่การสร้างโปรแกรมบนเครือข่าย Blockchain ได้ ผู้เขียนจึงใช้เกณฑ์กำเนิดนี้ในการจำแนก Cryptocurrency ในตลาดปัจจุบันเป็น 3 ประเภท โดยตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างของเงินสกุลหลักที่ผู้เขียนจำแนกให้อยู่ในประเภทต่าง ๆ ดังนี้

สังเกตว่าเงินบางสกุลอาจเข้าข่ายได้ทั้งสองประเภท เช่น Ether เป็นเหรียญที่สร้างเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้เข้าร่วมตรวจสอบธุรกรรม ซึ่งเข้าข่าย Native Blockchain Token แต่ Ether ก็เป็นเงินที่จ่ายค่าธรรมเนียมในการรันโปรแกรมบนเครือข่าย Ethereum ซึ่งเข้าข่าย Utility Token เช่นกัน การประเมินมูลค่าของเหรียญลักษณะนี้จึงอาจต้องคำนึงถึงรูปแบบที่เหมาะสม

Ripple เป็นเหรียญที่สร้างด้วยโปรแกรมบนเครือข่ายเฉพาะของตนเอง ซึ่งเข้าข่าย Native Token แต่เครือข่ายเฉพาะนี้ถูกดูแลโดยธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหรียญนี้ คือ สถาบันการเงิน ดังนั้นจึงไม่มีเหรียญเกิดใหม่ในระบบ เหรียญ Ripple ถูกใช้เป็นสื่อกลางเพื่อโอนเงินระหว่างสถาบันการเงินข้ามประเทศ ดังนั้นเหรียญนี้จึงมีลักษณะคล้าย Utility Token มากกว่า

ตารางที่ 1 ตัวอย่าง Cryptocurrency จำแนกตามประเภทของเหรียญ

เหรียญ	Native Blockchain	Utility Token	Asset-Backed Token
Bitcoin	X		
Bitcoin Cash	X		
Ether	X	X	
Ripple	สร้างเครือข่ายเฉพาะกลุ่มในการตรวจสอบ แต่ผู้ออกกำหนดการออก	X	

	เหรียญออกมาเลยในตอนต้นและไม่ออกเหรียญเพิ่ม		
Litecoin	X		
THT	X		X
Tether			X
Libra			X
JFIN		X	

2.1 Native Blockchain Cryptocurrency

เงินประเภทนี้ถือเป็นจุดกำเนิดของสกุลอื่น ๆ ซึ่งกำเนิดจากการออกแบบให้มีความหายาก เพื่อดึงดูดใจให้มีคนนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาเข้าร่วมในระบบ จะเห็นว่า Bitcoin นั้นจะเกิดเงินใหม่ทุก 10 นาที โดยเริ่มต้นครั้งแรกที่ 50 Bitcoin จากนั้นจำนวนเงินใหม่ที่ใส่ตอบแทนจะลดลงครึ่งทุก ๆ 2 แสน Block ในปัจจุบันจะเกิดเพียง 6.25 Bitcoin และจะลดลงเรื่อย ๆ จนถึงจุดหนึ่งที่จะหยุดการออกเงินใหม่ แต่จะให้ผู้ต้องการยืนยันธุรกรรมจ่ายค่าทิปในระบบเพื่อดึงดูดใจให้มีคนมาตรวจสอบธุรกรรมแทน กรรมวิธีนี้เป็นการจำกัดจำนวน Bitcoin ที่ออก โดยถูกออกแบบว่าเมื่อหยุดการออกเหรียญใหม่จะมี Bitcoin ทั้งหมด 21 ล้าน Bitcoin แม้จะไม่มีสินทรัพย์ใด ๆ หนุนหลัง แต่ความหายากของเหรียญถูกประเมินว่าเป็นเครื่องมือรักษามูลค่าได้ โดยเฉพาะหลังจากที่สหรัฐอเมริกาพิมพ์เงินออกมา 5 เท่าในช่วงปี 2008-2018 เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศ ทำให้เกิดความกังวลเรื่องเงินเฟ้อ ทางเลือกหนึ่งของนักลงทุนคือหันไปถือสินทรัพย์อื่นที่ป้องกันเงินเฟ้อได้ สินทรัพย์ยอดนิยมเดิมคือทองคำ แต่ใน ค.ศ. 2018 พบว่าราคา Bitcoin เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แสดงว่าเริ่มมีนักลงทุนพิจารณา Bitcoin เป็นสินทรัพย์ทางเลือกด้วยเช่นกัน

2.2 Utility Token

เป็นเงินที่ออกมาเพื่อใช้ในกิจการของผู้ที่ออกเท่านั้น เงินประเภทนี้จะกำเนิดจากโปรแกรมที่ถูกสร้างบนเครือข่าย Blockchain ที่ออกเหรียญประเภทแรกอีกทอดหนึ่ง เช่น JFIN ถูกสร้างด้วยโปรแกรมบนเครือข่าย Ethereum ดังนั้นผู้ออกเงิน JFIN จะสร้างเหรียญขึ้นมาเท่าใดก็ได้ เพราะไม่มีสินทรัพย์หนุนหลัง และไม่ใช้ความหายากเป็นจุดขาย เงื่อนไขการใช้เหรียญประเภทนี้จะถูกกำหนดใน White Paper ที่ผู้ออกจะต้องเผยแพร่แก่นักลงทุน ซึ่ง JFIN แสดงวัตถุประสงค์การออกเหรียญนี้ว่าจะใช้ในการพัฒนา Platform เพื่อการกู้เงิน และผู้ออกเหรียญจะต้องใช้ JFIN เท่านั้นในการชำระค่าธรรมเนียมของการปล่อยกู้ผ่าน Platform นี้

2.3 Asset-Backed Token

เป็นเหรียญที่สามารถถูกสร้างในสองแบบคือ

หนึ่ง บน Blockchain ของตนเองซึ่งอาจจะเป็นเครื่องที่ผู้ออกควบคุมทั้งหมดหรือเป็นเครื่องที่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ออกในการนำเครื่องเข้ามาร่วมตรวจสอบและเก็บข้อมูล โดยไม่มีการสร้างแรงจูงใจด้วยการออกเหรียญแบบเดียวกับ Cryptocurrency ประเภทที่หนึ่ง เช่น Libra

สอง เป็นเหรียญที่สร้างด้วยโปรแกรมบนเครือข่าย Blockchain ที่อนุญาตให้รันโปรแกรมได้ เช่น Ethereum หรือ Stella

นักลงทุนพึงตระหนักถึงความเสี่ยงของเหรียญที่อ้างว่ามีสินทรัพย์หนุนหลัง ในประเด็นต่อไปนี้

หนึ่ง การใช้สินทรัพย์มาเป็นทุนสำรองในการออกเหรียญอาจไม่ได้จำกัดในสัดส่วนหนึ่งต่อหนึ่ง นั่นหมายความว่าอาจมีการออกเหรียญในมูลค่าที่สูงกว่าสินทรัพย์ที่หนุนหลัง

สอง สินทรัพย์ที่หนุนหลังไม่จำเป็นต้องเป็นสกุลเงินที่รัฐบาลออก อาจอยู่ในรูปพันธบัตรทองคำ หรือโลหะมีค่าอื่น ซึ่งอาจมีความผันผวนของราคาสูง และกระทบต่อมูลค่าของเหรียญโดยตรง

สาม เหรียญบางเหรียญไม่อนุญาตให้ผู้ถือแลกกลับเป็นสินทรัพย์

สี่ การออกเหรียญเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมีกระบวนการที่เข้มงวด รัดกุมเหมือนกัน ตัวอย่างเช่น Tether เป็นเหรียญที่อ้างว่าเป็น Stable Coin ซึ่งเป็นหนึ่งใน Asset Backed Token โดยเหรียญนี้จะผูกกับเงินเหรียญสหรัฐในสัดส่วนหนึ่งต่อหนึ่ง ดังนั้นราคาของ Tether ควรจะมีมูลค่าเท่ากับหนึ่งเหรียญสหรัฐตลอดเวลา และ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง บริษัทผู้ออกเหรียญต้องมีมูลค่าของสินทรัพย์ในสกุลเงินเหรียญสหรัฐเท่ากับจำนวนเหรียญ Tether ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม Tether เคยมีความขัดแย้งกับบริษัทตรวจสอบบัญชี โดยคาดว่าประเด็นหลักอยู่ที่การขาดเงินเหรียญสหรัฐเพื่อใช้หนุนหลังเงิน Tether ในสัดส่วนหนึ่งต่อหนึ่งอยู่ 500 ล้านเหรียญสหรัฐ (Sedgwick, K., 2018, 30 January)

3. แนวทางการประเมินมูลค่า Cryptocurrency

3.1 Native Blockchain Cryptocurrency

เหรียญนี้ไม่มีสินทรัพย์ใด ๆ หนุนหลัง และการใช้ประโยชน์ในการทำธุรกรรมขึ้นอยู่กับผู้ซื้อและผู้ขายในการตกลงกันเอง Bitcoin เป็นตัวอย่างสำคัญของเหรียญประเภทนี้ และเป็นจุดกำเนิดของ Cryptocurrency ทุกสกุลที่พัฒนาตามต้นแบบของ Bitcoin สิ่งที่แตกต่างกันจากเหรียญอื่นคือ Bitcoin ไม่มีบริษัท มูลนิธิ หรือองค์กรกลางใด ๆ ควบคุม การเกิดขึ้นของเหรียญถูกกำหนดจากโปรแกรมตั้งแต่เริ่มต้นอย่างเคร่งครัด

ผู้เขียนเสนอให้ใช้แนวคิดกำหนดราคาสินทรัพย์ทางการเงินบนหลักการ **No Arbitrage** ในการกำหนดมูลค่าพื้นฐานของเหรียญประเภทนี้ แนวคิดนี้มองว่าของที่เหมือนกันควรมีราคาเท่ากัน มิฉะนั้นจะเกิดโอกาสในการ **Arbitrage** คือการทำกำไรโดยไม่ใช้ทุนของตนเองและไม่มีความเสี่ยง ดังนั้นราคาสินทรัพย์ที่ควรเป็นคือราคาที่ก่อให้เกิดโอกาส **Arbitrage**

นักลงทุนสามารถได้รับ **Bitcoin** จากสองทาง ทางแรก ซื้อจากตลาดซื้อขายเงิน **Cryptocurrency** และทางที่สอง นำเครื่องคอมพิวเตอร์เข้าร่วมตรวจสอบธุรกรรมและมีโอกาสได้รับเหรียญ **Bitcoin** ใหม่ หากสามารถตรวจสอบธุรกรรมได้เป็นคนแรก จะเห็นว่าทั้งสองทางนั้นทำให้นักลงทุนได้รับ **Bitcoin** เหมือนกัน ดังนั้นเราสามารถประเมินได้ว่าต้นทุนที่ใช้ในการได้รับ **Bitcoin** ตามทางเลือกที่สองควรเท่ากับราคาซื้อขาย **Bitcoin** ในทางเลือกแรก

ในส่วนที่หนึ่งของบทความนี้ได้แสดงให้เห็นกลไกการให้ค่าตอบแทนจากการตรวจสอบธุรกรรมได้ถูกต้องเป็นคนแรก ซึ่งกล่าวได้ว่าในปัจจุบันโอกาสที่จะได้รับ **Bitcoin** ใหม่มีความน่าจะเป็นที่ต่ำมาก อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติจะมีการรวมตัวของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เข้าร่วมการตรวจสอบธุรกรรมเป็น **Pool** กัน เมื่อเครื่องใดเครื่องหนึ่งใน **Pool** ได้รับเงินเกิดใหม่ ทุกเครื่องใน **Pool** จะได้รับส่วนแบ่งด้วยตามกำลังการคำนวณของตนที่เข้าร่วมในแต่ละรอบ

ด้วยวิธีนี้ทำให้การประเมินผลตอบแทนจากการเข้าร่วม **Pool** หรือเรียกง่าย ๆ ว่า “ขุด” **Bitcoin** สามารถประเมินได้ค่อนข้างแน่นอน ซึ่งผลตอบแทนนี้จะเปลี่ยนไปตามระดับความยากของสมการความเร็วของเครื่องในระบบ จำนวน **Bitcoin** เกิดใหม่ และราคา **Bitcoin** ซึ่งมีเว็บไซต์ที่ช่วยคำนวณผลตอบแทนให้เรา หลังจากพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ แล้วที่ <http://nicehash.com/?p=calc>

จากข้อมูลวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2564 แสดงว่าการใช้เครื่องขุด **Bitcoin** รุ่น **S19 Pro** ซึ่งมีราคาเครื่องละ 120,000 บาท เข้าร่วมขุด **Bitcoin** จะได้รับส่วนแบ่ง 0.00072767 **Bitcoin** ต่อวัน หากเรากำหนดให้ 1 ปี มี 360 วัน เราจะได้รับผลตอบแทน 0.262 **Bitcoin** ซึ่งประเมินจากราคา ณ วันดังกล่าวที่ 1,550,000 บาทต่อ 1 **Bitcoin** จะได้รับเงิน 406,100 บาทต่อปี

ในการขุด **Bitcoin** ด้วยเครื่อง **S19 Pro** จะมีค่าไฟฟ้าต่อวัน 241.80 บาท จึงประเมินได้ว่าค่าไฟฟ้าตลอดปีเท่ากับ $241.80 \text{ บาท} \times 365 \text{ วัน} = 87,048 \text{ บาท}$

หากกำหนดให้เครื่องขุดมีอายุใช้งานได้ 1 ปี ต้นทุนต่อปีจะเท่ากับค่าไฟฟ้าบวกค่าเครื่องขุด ซึ่งเท่ากับ 207,061 บาท หรือคิดเป็นต้นทุนการขุด 1 **Bitcoin** เท่ากับ $207,048 / 0.262$ หรือ 790,259.54 บาท ซึ่งหากเทียบกับราคาตลาดที่ 1,550,000 บาทแล้ว จะแสดงว่าราคาซื้อขาย **Bitcoin** ในตลาดสูงกว่าต้นทุนค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามเราสามารถใส่สูตรกำหนดราคานี้เป็นแนวทางประเมินเบื้องต้นเท่านั้น เพราะการทำกำไรแบบ **Arbitrage** จาก **Bitcoin** ยังมีข้อจำกัดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ทางการเงินประเภทอื่น เช่น ในกรณีนี้ เราควรขายชอร์ต **Bitcoin** ในตลาดแล้วนำเงินไปซื้อเครื่องขุดมาขุด **Bitcoin** การที่ราคาจะปรับตัวเข้าหากันนั้น จะต้องทำธุรกรรมในมูลค่ามหาศาล แม้การชอร์ต **Bitcoin** ในปริมาณมาก ๆ นั้นสามารถทำผ่านตลาดซื้อขายล่วงหน้า **CME** ได้ แต่อย่าลืมว่า **Bitcoin** เป็นเหรียญที่มีการกำหนดให้เกิดใหม่ทุก ๆ 10 นาที ดังนั้นหากสมมติแบบสุดขีดว่าเราลงทุนเครื่องขุดจำนวนมากแล้วเป็นเจ้าของ **Bitcoin** เกิดใหม่ในรอบใน 1 ปี (ซึ่งเป็นไปได้อย่างมาก) ด้วยอัตรา 6.25 **Bitcoin** ต่อ 10 นาที เราจะมี **Bitcoin** จำนวน 328,500 เหรียญใน 1 ปี ซึ่งต่อให้ตลาดฟิวเจอร์สมีความลึกพอให้ชอร์ตได้ แต่ก็อาจไม่มากเพียงพอที่จะทำให้ราคาปรับตัว เมื่อเทียบกับจำนวน **Bitcoin** เกือบ 19 ล้านเหรียญในตลาดขณะนี้ นอกจากนี้การขายชอร์ตในตลาดฟิวเจอร์สเรา

จะยังไม่ได้รับเงินทันที แต่ต้องจ่ายเงินลงทุนอีกราวสองแสนหกหมื่นล้านบาท ($328,500 \times 790,259.54$) ซึ่งยากที่จะหาเงินทุนขนาดนี้มาลงทุนที่ค่อนข้างเสี่ยงมาก

3.2 Utility Token

เหรียญ **Cryptocurrency** ประเภทนี้ เปรียบเสมือนเงินที่ใช้ซื้อสินค้า บริการ ในธุรกิจเฉพาะของผู้ออกเท่านั้น การประเมินมูลค่าเหรียญขึ้นกับรูปแบบการใช้เหรียญด้วย

รูปแบบที่หนึ่ง ธุรกิจที่รับทั้งเหรียญ **Cryptocurrency** และเงินบาท

เนื่องจากการชำระเงินจะทำได้ทั้งสองสกุล ดังนั้นจะใช้แนวคิดการกำหนดราคาแบบ **No Arbitrage** เช่นเดียวกับเหรียญที่เป็น **Native Blockchain** แต่จะง่ายกว่า นั่นคือเหรียญทั้งสองต้องมีมูลค่าเท่ากัน เช่น หากสถานศึกษาจะออก **Utility Token** และกำหนดให้ใช้ชำระค่าหน่วยกิตได้ โดย 1 เหรียญใช้ชำระได้ 1 หน่วยกิต หากใช้เงินบาทจะต้องใช้ 1,500 บาท ดังนั้นเหรียญนี้จะต้องมีราคา 1,500 บาทต่อเหรียญในวันแรก มิฉะนั้นจะเกิดโอกาส **Arbitrage** ได้ หากสถานศึกษามีนโยบายในการเพิ่มค่าหน่วยกิตปีละ 10% เฉพาะสกุลบาท ค่าหน่วยกิตในปีที่สองจะเท่ากับหน่วยกิตละ 1,650 บาท ในขณะที่ยังคงรับเหรียญ 1 เหรียญต่อหน่วยกิตตามเดิม กรณีนี้ราคาเหรียญจะปรับตัวสูงขึ้นเป็น 1,650 บาท เช่นกัน ผู้ที่ลงทุนในเหรียญและถือไว้ 1 ปีโดยไม่ได้ใช้ชำระค่าหน่วยกิต จะมีอัตราผลตอบแทน 10% เนื่องจากค่าหน่วยกิตในสกุลบาทสูงขึ้นเป็นต้น

รูปแบบที่สอง ธุรกิจที่รับเฉพาะเหรียญ **Cryptocurrency** ต่างจากประเภทแรกที่ไม่มีการซื้อขายอื่นให้เปรียบเทียบ ดังนั้นผู้เขียนเสนอให้ประเมินมูลค่าเหรียญชนิดนี้ด้วยการปรับปรุงแนวคิดจากทฤษฎีปริมาณเงิน โดยกำหนดตัวแปรดังนี้

M คือปริมาณเงินในระบบ

V คือความเร็วของเงิน เช่น เงินนั้นเปลี่ยนมือกี่ครั้งต่อปี

P คือราคาสินค้าในระบบ

Q คือปริมาณสินค้าในระบบ

ปกติ ทฤษฎีนี้จะพูดถึงเงินในสกุลเดียวกันและกำหนดความสัมพันธ์เป็น

$$MV = PQ$$

เราสามารถปรับให้เห็นได้ว่า PQ คือมูลค่าธุรกรรมที่ทำในรูปเงินบาท และ MV คือเงิน **Utility Token** ที่ผู้ออกกำหนดให้ใช้ทำธุรกรรมนั้น จะสามารถปรับแบบจำลองเป็น

$$cMV = PQ \text{ โดย}$$

c คือราคาเหรียญเทียบกับสกุลเงินดั้งเดิม

เราอาจนำแนวคิดนี้มาวิเคราะห์ความเหมาะสมของมูลค่าเหรียญ **JFIN** โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร **White Paper** ของบริษัทได้ว่าเหรียญ **JFIN** จะถูกใช้เป็นค่าธรรมเนียมที่บริษัทเรียกเก็บในการปล่อยกู้ใน **Platform** ของบริษัท ซึ่งผู้ปล่อยกู้จะปล่อยกู้และรับเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยเป็นเงินบาท ค่าตัวแปรในเอกสารเป็นดังนี้

c คือ 6.60 บาทต่อเหรียญ (ราคาเสนอขายครั้งแรก)

M คือปริมาณเหรียญที่ออก ซึ่งประเมินที่ 210 ล้านเหรียญ โดย 100 ล้านขายให้กับสาธารณะ และ 110 ล้านขายให้กับผู้บริหาร สมมติว่าไม่มีการออกเพิ่มอีก 90 ล้านเพื่อขายสาธารณะตามแผนเดิม)

ตัวแปรที่เราไม่ทราบค่าขอสมมติดังนี้

v ความเร็วของเหรียญเท่ากับ 1 รอบ ซึ่งเป็นค่าต่ำสุด ดังนั้นการประมาณค่านี้เป็นการให้มูลค่าสูงเกินจริงอยู่แล้ว

P คือค่าธรรมเนียมในการใช้ Platform การปล่อยกู้ ซึ่งต้องชำระด้วย JFIN ซึ่งสมมติว่ากำหนดไว้ที่ 1%

เราสามารถพิจารณาความเหมาะสมของมูลค่าเหรียญที่เสนอขายในตลาด โดยแทนค่าต่าง ๆ เข้าไปในสมการ

$$6.6 \times 210 M \times 1 = 0.01 \times Q$$

เมื่อแก้สมการนี้หาค่า Q จะได้เท่ากับ 138,600 ล้านบาท ซึ่งนักลงทุนสามารถใช้ข้อมูลนี้ประเมินความเหมาะสมของมูลค่าเหรียญได้

3.3 Asset Backed Token

เหรียญที่ใช้สินทรัพย์มาหนุนหลังในการออกเหรียญนั้นสามารถประเมินได้โดยง่าย นั่นคือมูลค่าของเหรียญควรเท่ากับ มูลค่าของสินทรัพย์/ จำนวนเหรียญที่ออก ตัวอย่างของเหรียญกลุ่มนี้ที่ชัดเจนคือ Stable Coin เช่น Tether ซึ่งมีการออกเหรียญ USDT ด้วยการใช้เงินเหรียญสหรัฐในการหนุนการออกเหรียญ ราคาของเหรียญจึงควรเท่ากับอัตราแลกเปลี่ยนของเงินเหรียญสหรัฐต่อเงินสกุลท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม การใช้สินทรัพย์หนุนหลังเงิน Cryptocurrency ในลักษณะนี้ เราจะยังไม่สามารถทราบว่าบริษัทมีสินทรัพย์หนุนหลังจริงตามที่ประกาศหรือไม่ เพราะต้องรอการตรวจสอบงบการเงินจากผู้สอบบัญชี ทำให้ค่อนข้างมีปัญหาด้านความโปร่งใส จึงมีผู้เสนอการสร้างเงินแบบ Asset-Backed อีกประเภทหนึ่งที่ใช้ Cryptocurrency ที่เป็นที่ยอมรับในตลาด เช่น Bitcoin หรือ Ether ในการหนุนเงินของตน ซึ่งกรณีนี้นักลงทุนสามารถตรวจสอบได้ทันทีจากข้อมูลการถือครองสินทรัพย์ดิจิทัลของบริษัทผู้ออกอ้าง

นวัตกรรมใหม่ในการสร้าง Stable Coin คือ เครือข่าย Blockchain ชื่อ Terra ซึ่งมีแนวคิดคล้ายคลึงกับ Native Blockchain แต่แทนที่จะใช้การแก้สมการแล้วสร้างเงินใหม่ตอบแทนเพื่อเป็นแรงจูงใจ Terra Blockchain ถูกออกแบบมาให้เป็น Stable Coin ของเงินสกุลต่าง ๆ โดยให้เครื่องที่อยู่ใน Blockchain ส่งข้อมูลราคาเงินสกุลต่าง ๆ เข้าไปในระบบ เพื่อประหยัพลังงาน Terra จะไม่ใช้วิธีแก้สมการแบบ Bitcoin Blockchain แต่จะใช้วิธีคำนวณค่า Median ที่ถ่วงน้ำหนักตามปริมาณ Token ของระบบชื่อ Luna ที่แต่ละเครื่องที่ส่งข้อมูลถืออยู่ ผู้ที่ส่งข้อมูลอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่าง ๆ ภายใน 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของค่า Median จะได้รับรางวัล เพื่อเป็นแรงจูงใจ ซึ่งระบบจะกำหนดช่วงเวลาแต่ละช่วงที่ 6 วินาที

แรงจูงใจในระบบจะถูกสร้างจากสองส่วนที่ออกแบบมาเพื่อควบคุมรางวัลให้จูงใจให้ผู้เข้ามาร่วมชุดและยังคงทำให้อัตราแลกเปลี่ยนของเหรียญที่ถูกสร้างขึ้นไม่ผันผวน โดยจะมีการปรับค่าธรรมเนียมและอัตราการเผา Luna เมื่อมีการสร้างเหรียญใหม่ขึ้นให้สวนทางกับผลตอบแทนของการร่วมชุดเหรียญ

ปัจจุบันมีเงินหลายสกุลที่สร้างจากระบบ Terra รวมทั้งเงินบาทด้วย เงินทุกสกุลจะมีเงิน Luna เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน และมีกลไก Arbitrage ในการปรับราคาของเงินให้มีเสถียรภาพ ยกตัวอย่างเช่น หากเงิน TerraBaht หรือ THT ซึ่งเป็นเงินบาทที่สร้างผ่าน Terra Blockchain มีราคาด้อยกว่า 1 บาท ก็จะมีผู้ทำกำไรด้วยการซื้อเงิน THT แล้วแปลงเป็น Luna ที่มีมูลค่าเท่ากับ 1 บาท การทำเช่นนี้จะทำให้ปริมาณเงิน THT ในระบบลดน้อยลง และผลักดันให้ราคา THT สูงขึ้นจนเท่ากับ 1 บาท หากสูงเกินไป ก็จะมีการทำ Arbitrage ตรงกันข้ามเพื่อเพิ่มปริมาณ THT ในระบบเป็นแรงกดดันให้ราคาลงมาอยู่ที่ 1 บาท

บทความนี้อธิบายแนวคิดการสร้าง Cryptocurrency โดยมีเทคโนโลยี Blockchain เพื่อสร้างความมั่นคง แม้ Cryptocurrency แรก คือ Bitcoin จะถูกออกแบบมาให้ปราศจากคนกลาง แต่ Cryptocurrency ที่ถูกสร้างบนพื้นฐานของ Bitcoin ทุกสกุลล้วนมีบริษัทหรือมูลนิธิเข้าไปเกี่ยวข้องในการสร้างเงินสกุลใหม่ทั้งสิ้น ซึ่งสามารถแบ่งเงินเหล่านี้ออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะการกำเนิด และบทความนี้ได้เสนอแนวทางในการประเมินมูลค่าเหรียญแต่ละประเภทไว้แล้ว นักลงทุนสามารถใช้ประโยชน์ในการประกอบการตัดสินใจลงทุน นอกจากนี้บริษัทขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เริ่มหันมาลงทุนใน Cryptocurrency ต่าง ๆ แนวคิดในการประเมินมูลค่าที่เสนอในบทความนี้จึงเป็นประโยชน์ในการคำนวณมูลค่ายุติธรรมในงบการเงินของบริษัท

References

- BitcoinCash.org. (2017). *The History of Bitcoin Cash*. Retrieved 15 Mar 2021. From <https://bitcoincash.org/>.
- Buterin, V. (2014). *A Next-Generation Smart Contract and Decentralized Application Platform*. Retrieved 15 Mar 2021. From <https://ethereum.org/en/whitepaper/>.
- Diem Association. (2019). *White Paper 2.0*. Retrieved 15 Mar 2021. From <https://www.diem.com/en-us/white-paper/#the-libra-association>.
- JFin Team. (2018). *JFinCoin – Decentralized Digital Lending Platform and Ecosystem*. White Paper Version 1.1. Retrieved 15 Mar 2021. From <https://jfincoin.jventures.co.th/jfincoin-whitepaper-th.pdf>.
- Litecoin.org. (2011). *What is Litecoin?*. Retrieved 15 Mar 2021. From <https://litecoin.org/>
- Nakamoto, S. (2008). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. Retrieved 15 Mar 2021. From <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.

Pierce, B., Collins, R. and Sellars, C. (2014). *Tether: Fiat currencies on the Bitcoin blockchain*.

Retrieved 15 Mar 2021. From <https://tether.to/wp-content/uploads/2016/06/TetherWhitePaper.pdf>.

Schwartz, D., Youngs, N. and Britto, A. (2014). *The Ripple Protocol Consensus Algorithm*.

Retrieved 15 Mar 2021. From https://ripple.com/files/ripple_consensus_whitepaper.pdf.

Sedgwick, K. (2018, 30 January). Tether Severs Ties with Its Auditor, Leaving Its Accounts Shrouded in Mystery. Retrieved 15 Mar 2021. From <https://news.bitcoin.com/tether-severs-ties-with-its-auditor-leaving-its-accounts-shrouded-in-mystery/>.

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับ งานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ตอนที่ 1)

Laws on Protection of Personal Information and Human Resource Management (Part 1)

สีหนาท ประยูรรัตน์¹

Seehanat Prayoonrat

อดีตเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

Former Secretary-General, Anti-Money Laundering Office

E-mail : seehanat@gmail.com

Date Received : 27 May 2021 Date Revised : 28 June 2021

Date Accepted : 28 June 2021 Date Accepted online : 28 June 2021

บทคัดย่อ

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับงานการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันเนื่องจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ต้องมีการ เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สมัครงาน/พนักงานหรือบุคลากร กำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีต่าง ๆ บริษัทจึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด

บทความนี้มุ่งนำเสนอให้เห็นว่าบริษัทในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากมีหน้าที่ต้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ยังมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามคำขอใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ตามที่กฎหมายกำหนดอีกด้วย มิฉะนั้นอาจมีความรับผิดทางแพ่ง รับผิดทางอาญา หรือรับผิดทางปกครองแล้วแต่กรณี

คำสำคัญ : การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

¹ พันตำรวจเอก ดร.สีหนาท ประยูรรัตน์ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อดีตที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิของนายกรัฐมนตรี อนุกรรมการกฎหมายในคณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ที่ปรึกษาและเลขานุการประจำคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและยาเสพติด

Abstract

Laws on protection of personal information and human resource management are related and interrelated insofar as human resource management requires the collection, use, and disclosure of job applicant/employee/personnel personal information. Prescribing rights of personal information owner in different cases, companies must strictly comply with the law on personal data protection.

This article aims to portray companies as data controllers. In addition to their duty to protect personal information in accordance with the law on protecting personal information, they are also obliged to process requests to exercise rights of personal data subjects as required by law. Otherwise, they may risk civil liability as well as criminal or administrative penalties, as the case may be.

Keywords: Protection of personal information, Human resource management, Personal Data Subject.

เนื่องจากบทความเรื่องนี้มีเนื้อหาจำนวนมากผู้เขียนจึงได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน เพื่อความสะดวกในการอ่าน โดยตอนที่ 1 มุ่งนำเสนอการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และการแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

งานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เกี่ยวข้องกับการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงจำนวน และประเภทของพนักงานที่ต้องการในอนาคต การสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่เหมาะสมให้ปฏิบัติงานในบริษัท การจ้าง การฝึกอบรมและพัฒนา ให้พนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรสามารถเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เพื่อการทุ่มเทการทำงานให้กับบริษัท และสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข การประเมินผลการทำงาน การโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การจ่ายค่าตอบแทน การจัดสวัสดิการ และการจูงใจในการทำงานตลอดถึงการเลิกจ้าง

งานบริหารทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหลายประการ เริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (การประมวลผลข้อมูล) ของผู้สมัครงาน พนักงาน และ/หรือบุคลากร (เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล) ฐานการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ความยินยอมให้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ระยะเวลาในการเก็บรวบรวม การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริษัท สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปต่างประเทศ หน้าที่ของบริษัทในการ

ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย ข้อมูลส่วนบุคคล
2. การแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์
3. การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปต่างประเทศ
4. ฐานในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล
5. สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
6. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
7. การร้องเรียน
8. ความรับผิดและบทกำหนดโทษ

1. การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล)

บริษัทต้องเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งผู้สมัครงาน พนักงานและบุคลากร (เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำได้เท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายของบริษัท การเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องเก็บจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งอื่นจะกระทำมิได้เว้นแต่ได้แจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบและได้รับความยินยอมแล้ว หรือเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตามมาตรา 24 หรือมาตรา 26 การเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมเพื่อนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผย เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะมีการเก็บรวบรวมและระยะเวลาในการเก็บรวบรวม การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัท สถานที่ติดต่อและวิธีการติดต่อ และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งรวมถึงวัตถุประสงค์ที่ตามมาตรา 24 ให้อำนาจในการเก็บรวบรวมได้โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collection of Data) เป็นกระบวนการที่จะได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของบริษัท ส่วนใหญ่เป็นการเก็บรวบรวมขึ้นมาใหม่ด้วยตนเอง จากแหล่งกำเนิดหรือต้นตอของข้อมูลโดยตรงหรือเรียกว่า **ข้อมูลปฐมภูมิ** ซึ่งได้มาจากกระบวนการรับสมัครงาน การจ้างแรงงาน และระหว่างปฏิบัติงานของพนักงาน

1. ขอบเขตการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

หลักการสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล คือ **หลักความจำเป็น และ หลักวัตถุประสงค์**

1.1 หลักความจำเป็น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล บริษัทต้องเก็บรวบรวมเท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายของบริษัทตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 22 เช่นในกรณีบริษัทรับสมัครบุคคลเข้ามาทำงานกับบริษัท วัตถุประสงค์คือการสรรหา คัดเลือก

บุคคลเข้ามาทำงาน บริษัทต้องพิจารณาว่าตำแหน่งงานที่รับสมัครเข้ามานั้น จำเป็นต้องใช้ข้อมูลส่วนบุคคลและ/หรือเอกสารอะไรบ้าง ข้อมูลหรือเอกสารอะไรที่ไม่จำเป็นหรือไม่เกี่ยวข้องกับการสรรหาคัดเลือกพนักงานในตำแหน่งนั้นบริษัทจะต้องไม่ขอเข้ามา เช่น

1.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ศาสนา ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวตามมาตรา 26 อาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ หรือเกิดการเหยียดเชื้อชาติ แบ่งแยกทางเชื้อชาติ ศาสนาได้ การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลประเภทนี้ต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ บริษัทต้องพิจารณาว่าในการรับสมัครงานในตำแหน่งนั้น ๆ (ต้องพิจารณาเป็นตำแหน่งไป) มีความจำเป็นต้องทราบเชื้อชาติ ศาสนาหรือไม่ และเก็บรวบรวมข้อมูลมาโดยอาศัยอำนาจที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้สมัครงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 26 อนุมาตราใด ถ้าไม่ทราบว่าเก็บรวบรวมข้อมูลมาเพื่ออะไรวัตถุประสงค์ใด หรืออ้างฐานทางกฎหมายไม่ได้ ก็ต้องถือว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกินความจำเป็นในการรับสมัครงานขัดต่อ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ตามมาตรา 22

1.1.2 ชื่อบิดามารดา อายุ อาชีพ จำนวนบุตร มีพี่น้องกี่คน บริษัทต้องให้เหตุผลว่าเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว มาทำไม เพื่อวัตถุประสงค์ใด และใช้ฐานกฎหมายใด เกี่ยวข้องกับการรับสมัครบุคคลเข้ามาทำงานในตำแหน่งที่เปิดรับสมัครหรือไม่ อย่างไร ถ้าไม่เกี่ยวข้องก็ไม่ต้องเก็บรวบรวมมา เพราะถือว่าเกินความจำเป็นตามมาตรา 22 หรือในกรณีที่เป็นการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ผ่านมา มีความจำเป็นต่อการรับสมัครงานในตำแหน่งที่เปิดรับอยู่หรือไม่ เช่น รับสมัครผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำเป็นต้องรู้ไหมว่า เขาจบการศึกษาระดับประถม มัธยมศึกษา จากที่ไหน เมื่อไร ระดับ ปวช., ปวส. ที่ไหน เมื่อไร ฯลฯ เกี่ยวข้องกับตำแหน่งที่จะรับสมัครหรือไม่อย่างไร การเก็บรวบรวมข้อมูลเกินความจำเป็นจะสร้างภาระให้กับบริษัทที่จะต้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายโดยไม่จำเป็นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 22

ข้อมูลส่วนบุคคลที่บริษัทเก็บรวบรวม

ตัวอย่าง ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บจากผู้สมัครงาน/พนักงานและบุคลากร ได้แก่

ตัวอย่าง ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บจากผู้สมัครงาน/พนักงานและบุคลากร ได้แก่

1. ข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้สมัครงานได้ยื่นในขั้นตอนหรือกระบวนการสมัครงาน กระบวนการจ้างงาน เช่น ชื่อนามสกุล ที่อยู่ ภาพถ่ายแสดงตัวตน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาใบอนุญาตขับรถ/รถจักรยานยนต์ หมายเลขโทรศัพท์ สถานภาพ ข้อมูลคู่สมรส
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาที่จำเป็นต่อการจ้างงาน เช่น วุฒิการศึกษา ประวัติการทำงาน
3. ข้อมูลที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรม การทดสอบทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การขับขี่ยานพาหนะ ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมทหาร
4. ข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีธนาคาร เช่น เลขบัญชี ชื่อบัญชี สาขา ชื่อบัญชี
5. ข้อมูลเพื่อการติดต่อที่ผู้รับจ้างได้ยื่นในกระบวนการขอเปิดค่ารักษาพยาบาล เช่น ชื่อ ที่อยู่

6. รายละเอียดเกี่ยวกับการเจ็บป่วยและรายละเอียดเกี่ยวกับการรักษาและค่าใช้จ่าย ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ข้อมูลการประกันสุขภาพ ประกันชีวิต ข้อมูลเกี่ยวกับอุบัติเหตุหรืออันตรายหรืออาการของการเกิดการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงาน
7. ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายเงินให้กับลูกจ้าง เช่น ค่าจ้าง และรายละเอียดเกี่ยวกับการจ่ายเงิสดังกล่าว รายละเอียดเกี่ยวกับค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด การจ่ายโบนัส (ค่าตอบแทนพิเศษ) ค่าใช้จ่ายใด ๆ และผลประโยชน์ตอบแทนอื่นใด
8. ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานหรือการปฏิบัติงานของพนักงาน การบันทึกบัตรเข้า - ออกจากสถานที่ทำงาน การปรับค่าจ้าง ผลตอบแทน สวัสดิการ การเลื่อนโอนย้ายตำแหน่งงาน ข้อมูลประวัติการทำงาน การประเมินศักยภาพในการทำงาน การลาหยุด การขาดงาน การถูกลงโทษทางวินัย ข้อมูลด้านพฤติกรรมทั้งหลาย

ข้อมูลดังต่อไปนี้ไม่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ สถานที่ตั้งนิติบุคคล เลขทะเบียนนิติบุคคล
2. ข้อมูลสำหรับการติดต่อทางธุรกิจที่ไม่ได้ระบุถึงตัวบุคคล เช่น หมายเลขโทรศัพท์ หรือ โทรสาร ที่ทำงาน ที่อยู่สำนักงาน อีเมลที่ใช้ในการทำงาน อีเมลของบริษัท
3. ข้อมูลนิรนาม หรือข้อมูลแฝง หมายถึง ข้อมูลหรือชุดข้อมูลที่ถูกทำให้ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้อีกโดยวิธีการทางเทคนิค

4. ข้อมูลผู้ถึงแก่กรรม

ในขณะที่ผู้สมัครงานมาสมัครงาน ผู้สมัครงานจะต้องกรอกใบสมัครงาน พร้อมทั้งให้ข้อมูลส่วนบุคคล และเอกสารประกอบการสมัครงานต่าง ๆ เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน รูปถ่ายหรืออาจจะรวมถึงประวัติในการทำงานเพื่อประกอบในการสมัครงาน เป็นกรณี que ผู้สมัครงานให้บริษัทประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ในการดำเนินการตามคำขอของผู้สมัครงานก่อนเข้าทำสัญญาจ้างแรงงานตามมาตรา 24(3)

และต่อมาเมื่อบริษัทรับผู้สมัครงานเข้าทำงานอาจมีการทำสัญญาจ้าง ในสัญญาจ้างจะปรากฏชื่อ-นามสกุล ที่อยู่และข้อมูลอื่น ๆ ของพนักงาน การที่บริษัทเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานเหล่านี้มาเป็นการปฏิบัติตามสัญญาซึ่งพนักงานเป็นคู่สัญญา ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมจากพนักงานตามมาตรา 24 (3)

บริษัทสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานเท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย ตัวอย่างเช่น เก็บรวบรวมข้อมูลมาเพื่อใช้ในการกระบวนการรับสมัครงาน การทำสัญญาจ้างแรงงาน เพื่อการปฏิบัติตามสัญญาจ้างแรงงานตามมาตรา 24 (3) ตลอดจนการจัดทำข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน การจัดทำทะเบียนลูกจ้างพนักงานที่มีรายการที่เกี่ยวข้องกับ (1) ชื่อตัวและชื่อสกุล (2) เพศ (3) สัญชาติ (4) วันเดือน ปีเกิด หรืออายุ (5) ที่อยู่ปัจจุบัน (6) วันที่เริ่มจ้าง (7) ตำแหน่งหรืองานในหน้าที่ (8) อัตราค่าจ้าง และผลประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่นายจ้างตกลงจ่ายให้แก่ลูกจ้าง และ (9) วันสิ้นสุดการจ้าง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 112 และมาตรา 113 เป็นการปฏิบัติตาม

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เป็นการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน

2. การแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ (หลักวัตถุประสงค์)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลบริษัทต้องแจ้งรายละเอียดที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมเพื่อนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผย รวมถึงวัตถุประสงค์ที่มาตรา 24 ให้อำนาจในการเก็บรวบรวมได้โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น แจ้งให้ทราบถึงกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายหรือสัญญาหรือมีความจำเป็นต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเข้าทำสัญญา ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะมีการเก็บรวบรวมและระยะเวลาในการเก็บรวบรวม การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลของบริษัท สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อ และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ทราบถึงรายละเอียดอยู่แล้วตามพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 23

บริษัทต้องเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ก่อนหรือในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล และจะต้องไม่เก็บรวบรวมข้อมูล ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้ง เว้นแต่ได้แจ้งวัตถุประสงค์ใหม่นั้นให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบและได้รับความยินยอมก่อนการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยแล้ว หรือบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 21

(1) **วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม**เพื่อนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผย (หลักวัตถุประสงค์) ซึ่งรวมถึงวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ในมาตรา 24 ที่ให้อำนาจในการเก็บรวบรวมได้โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่

(1.1) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุ เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติซึ่งได้จัดให้มีมาตรการปกป้องที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (วัตถุประสงค์หรือฐานจดหมายเหตุ/วิจัย/สถิติ)

(1.2) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล (วัตถุประสงค์หรือฐานประโยชน์สำคัญต่อชีวิต)

(1.3) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญาซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคู่สัญญาหรือเพื่อใช้ในการดำเนินการตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนเข้าทำสัญญานั้น (วัตถุประสงค์หรือฐานสัญญา)

(1.4) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของบริษัท หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐที่ได้มอบให้แก่บริษัท (วัตถุประสงค์หรือฐานภารกิจของรัฐ)

(1.5) เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของบริษัทหรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บริษัท เว้นแต่ประโยชน์ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (วัตถุประสงค์หรือฐานประโยชน์อันชอบธรรม)

(1.6) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของบริษัท (วัตถุประสงค์หรือฐานหน้าที่ตามกฎหมาย) เช่น กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานกำหนดให้บริษัทหรือนายจ้างมีหน้าที่เก็บทะเบียนพนักงานหรือลูกจ้างไว้ไม่น้อยกว่า 2 ปี นับแต่วันสิ้นสุดการจ้างลูกจ้างแต่ละราย

(2) แจ้งให้ทราบถึงกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายหรือสัญญา หรือมีความจำเป็นต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเข้าทำสัญญา รวมทั้งแจ้งถึงผลกระทบที่เป็นไปได้จากการไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคล

บริษัทต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบว่าเจ้าของข้อมูลต้องให้ข้อมูลแก่บริษัทเนื่องจากกฎหมายกำหนดให้บริษัทมีหน้าที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือเป็นการจำเป็นต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเข้าทำสัญญาจ้างแรงงาน ฯลฯ รวมถึงต้องแจ้งผลกระทบจากการไม่ให้ข้อมูลด้วย เช่น เจ้าของข้อมูลเป็นคู่สัญญาหากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ที่อยู่ เลขบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน อาจมีผลกระทบต่อการเข้าทำสัญญาได้

(3) ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะมีการเก็บรวบรวมและระยะเวลาในการเก็บรวบรวมไว้ ทั้งนี้ ในกรณีที่ไม่สามารถกำหนดระยะเวลาดังกล่าวได้ชัดเจน ให้กำหนดระยะเวลาที่อาจคาดหมายได้ตามมาตรฐานของการเก็บรวบรวม

กรณีการเก็บข้อมูลที่เป็นทะเบียนพนักงาน เช่น ชื่อตัว และชื่อสกุล เพศ สัญชาติ วันเดือนปีเกิด ฯลฯ การเก็บรักษาทะเบียนลูกจ้างและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายค่าจ้างให้เก็บไว้ไม่น้อยกว่า 2 ปี นับแต่วันสิ้นสุดการจ้างลูกจ้างแต่ละรายเป็นต้น หรือในกรณีที่เป็นการเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้างกำหนดให้เก็บไว้ไม่น้อยกว่า 2 ปี เช่นเดียวกันตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 113 และ มาตรา 115

(4) ประเภทของบุคคลหรือหน่วยงานซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมอาจจะถูกเปิดเผย บริษัทอาจเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการเปิดเผยตามหน้าที่ หรือเปิดเผยให้แก่หน่วยงานของรัฐในประเทศ เช่น การเปิดเผยข้อมูลให้แก่สำนักงานคุ้มครองแรงงาน หรือต่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องร้องคดีต่าง ๆ ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

(4.1) ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัท สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อ

ในกรณีที่มิได้ตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ต้องแจ้งข้อมูลสถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อของตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

(4.2) บริษัทต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบก่อนหรือในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลต่าง ๆ รวม 8 ประเภท ดังนี้

(4.2.1) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการถอนความยินยอม

(4.2.2) สิทธิเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลหรือขอให้เปิดเผยถึงการได้มาซึ่ง

ข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอม

(4.2.3) สิทธิขอรับข้อมูลส่วนบุคคลจากและขอให้ส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคล

(4.2.4) สิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

(4.2.5) สิทธิขอให้ลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

(4.2.6) สิทธิขอให้ระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

(4.2.7) สิทธิขอให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และ

(4.2.8) สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ

ตัวอย่าง กระบวนการในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลในการเก็บรวบรวม	การใช้ข้อมูล	การเปิดเผยข้อมูล
เช่น ชื่อ นามสกุล ภาพถ่ายแสดงตน ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขโทรศัพท์ ฯลฯ ในขั้นตอนหรือกระบวนการสมัครงาน การทำสัญญา การจ้างงาน และการปฏิบัติงาน	เพื่อพิจารณา คุณสมบัติ เพื่อเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกบุคลากร เพื่อบรรจุแต่งตั้งหรือว่าจ้างเป็นพนักงาน เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานหรือบุคลากรของบริษัทหรือเพื่อประโยชน์อื่นใดที่ระบุในเอกสาร	เปิดเผยต่อหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานคุ้มครองแรงงาน สำนักงานประกันสังคม สำนักงานสรรพากร เป็นต้น เป็นการปฏิบัติตามมาตรา 24 (6)

ตัวอย่าง นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Policy) สำหรับผู้สมัครงาน พนักงานและบุคลากร บริษัท..... จำกัด บริษัท ยึดมั่นการดำเนินธุรกิจอย่างมีจรรยาบรรณ ปฏิบัติตามกฎหมายที่บังคับใช้อย่างเคร่งครัด ตระหนักถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สมัครงาน พนักงานและบุคลากร บริษัท ให้ความสำคัญและเคารพสิทธิในความเป็นส่วนตัวของท่าน เป็นหลักการสำคัญ จึงได้จัดทำนโยบายฉบับนี้ ข้อ 1 วัตถุประสงค์ นโยบายนี้จัดทำขึ้นเพื่อแจ้งให้ผู้สมัครงาน พนักงาน กรรมการ ที่ปรึกษา และผู้ฝึกงานของบริษัท (เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล) ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผย

ฐานกฎหมาย (lawful basis) ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะมีการจัดเก็บรวบรวม ระยะเวลาการเก็บรวบรวม การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัท และสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 บริษัทจึงได้กำหนดนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับนี้

ข้อ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลที่บริษัทเก็บรวบรวม วัตถุประสงค์ ฐานทางกฎหมาย และระยะเวลาในการเก็บรวบรวม

ข้อมูลส่วนบุคคลที่บริษัทเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ ซึ่งบริษัท ดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลส่วนบุคคลของท่านตามเอกสารแนบท้าย การแจ้งวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับผู้สมัครงาน พนักงาน และบุคลากร

ข้อ 3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

บริษัทจะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของท่าน ผ่านขั้นตอนการรับสมัครงาน และการจ้างงาน รวมทั้งในกรณีที่ท่านส่งข้อมูลเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรงจากท่านเท่านั้น

ข้อ 4 การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์การใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

บริษัทจะใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของท่านตามวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมเท่านั้น ในกรณีที่บริษัท มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่น บริษัทจะแจ้งวัตถุประสงค์ใหม่ให้ท่านทราบ และได้รับความยินยอมจากท่านก่อนการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล หรือบทบัญญัติแห่งกฎหมายบัญญัติให้กระทำได้

ข้อ 5 มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

บริษัทได้ดำเนินการจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง การดำรงไว้ซึ่งความลับ (confidentiality) ความถูกต้องครบถ้วน (integrity) และสภาพพร้อมใช้งาน (availability) ของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ

บริษัทได้แจ้งมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ให้แก่ท่าน รวมถึงสร้างเสริมความตระหนักรู้ด้านความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้กับท่าน

บริษัทได้จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งครอบคลุมถึงมาตรการป้องกันการบริหารจัดการ (administrative safeguard) มาตรการป้องกันด้านเทคนิค (technical safeguard) และมาตรการป้องกันทางกายภาพ (physical safeguard) ในเรื่องการเข้าถึงหรือควบคุมการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล (access control) ซึ่งประกอบด้วยการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) การควบคุมการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและอุปกรณ์ในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยคำนึงถึงการใช้งานและความมั่นคงปลอดภัย

(2) การกำหนดเกี่ยวกับการอนุญาตหรือการกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล

(3) การบริหารจัดการการเข้าถึงของผู้ใช้งาน (user access management) เพื่อควบคุมการเข้าถึง ข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาตแล้ว

(4) การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ใช้งาน (user responsibilities) เพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต การเปิดเผย การล่วงรู้ หรือการลักลอบทำสำเนา ข้อมูลส่วนบุคคล การลักขโมยอุปกรณ์จัดเก็บหรือประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

(5) การจัดให้มีวิธีการเพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังเกี่ยวกับการเข้าถึง เปลี่ยนแปลง ลบหรือถ่ายโอนข้อมูลส่วนบุคคล ให้สอดคล้องเหมาะสมกับวิธีการและสื่อที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

นอกจากนี้ยังมีการทบทวนมาตรการต่าง ๆ ตามความจำเป็นหรือเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม

ข้อ 6 การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ

ในกรณีที่บริษัทส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ ประเทศปลายทางหรือองค์การระหว่างประเทศที่รับข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ และจะสามารถบังคับใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งมีมาตรการเยียวยาทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประกาศกำหนด

ข้อ 7 สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

7.1 สิทธิในการขอลถอนความยินยอม : ข้อมูลส่วนบุคคลที่ท่านได้ให้ความยินยอมให้บริษัทเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย ไม่ว่าจะเป็นความยินยอมที่ท่านได้ให้ไว้ก่อนวันที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลใช้บังคับหรือหลังจากนั้น ท่านมีสิทธิที่จะถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ ตลอดระยะเวลาที่ข้อมูลส่วนบุคคลของท่านอยู่กับบริษัท เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธินั้นโดยกฎหมายหรือมีสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่ท่านอยู่

7.2 สิทธิในการเข้าถึง : ท่านมีสิทธิในการเข้าถึงและขอสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลหรือขอให้เปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล

7.3 สิทธิในการขอรับข้อมูล : ท่านมีสิทธิในการขอรับข้อมูลส่วนบุคคลหรือขอให้ส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคล

7.4 สิทธิในการคัดค้าน : ท่านมีสิทธิในการคัดค้านการเก็บรวบรวมใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

7.5 สิทธิในการขอให้ลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูล : ท่านมีสิทธิในการขอให้ลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูล ส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

7.6 สิทธิขอให้ระงับการใช้ข้อมูล : สิทธิขอให้บริษัทระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

7.7 สิทธิขอให้แก้ไขข้อมูล : ท่านมีสิทธิในการขอให้บริษัทดำเนินการให้ข้อมูลถูกต้องเป็นปัจจุบัน สมบูรณ์และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด

7.8 สิทธิร้องเรียน : สิทธิในการยื่นเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ 8 การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล/ข้อจำกัดในการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้

บริษัทจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

8.1 ธนาคารที่จ่ายเงินเดือนให้กับพนักงาน

8.2 การเปิดเผยตามหน้าที่

8.3 การเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน (ตามคำสั่งเรียกของพนักงานสอบสวน) หรือการพิจารณาคดี (ตามหมายเรียกของศาล)

8.4 การเปิดเผยแก่หน่วยงานของรัฐในประเทศ เช่นสำนักงานคุ้มครองแรงงาน สำนักงานประกันสังคม หรือหน่วยงานต่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

8.5 การเปิดเผยที่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือเฉพาะครั้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

8.6 การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีต่าง ๆ (การยื่นคำฟ้อง การยื่นคำให้การ การยื่นคำร้องประเภทต่าง ๆ) ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

ข้อ 9 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่ติดต่อ/วิธีการติดต่อ

9.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล/สถานที่ติดต่อ

บริษัท จำกัด สำนักงานเลขที่.....

9.2 วิธีการติดต่อ

ทำเป็นหนังสือ หรือ ทางโทรศัพท์หมายเลข..... โทรสารหมายเลข.....

นโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนี้ใช้บังคับวันที่.....

(.....)

กรรมการผู้จัดการ

การแจ้งวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

สำหรับผู้สมัครงาน พนักงานและบุคลากร

บริษัท จำกัด

การเก็บรวบรวม ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแจ้งวัตถุประสงค์หรือรายละเอียดต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล บริษัทจึงได้แจ้งวัตถุประสงค์และ

รายละเอียดในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการเก็บรวบรวม วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมและฐานทางกฎหมาย ปรากฏตามเอกสารแนบท้ายนี้ สำหรับระยะเวลาการเก็บรักษาและลบข้อมูลส่วนบุคคล ปรากฏตามนโยบาย ระยะเวลาการเก็บรักษาและลบข้อมูลส่วนบุคคล

2. บริษัทจะทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของท่านตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งให้ท่านทราบไว้ก่อนหรือในขณะที่ยกเก็บรวบรวม

3. บริษัทจะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากท่านโดยตรง ในกรณีที่เก็บรวบรวมจากแหล่งอื่น บริษัทจะปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด

4. ท่านต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายหรือสัญญาหรือมีความจำเป็นต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเข้าทำสัญญา การไม่ให้ข้อมูลอาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการดังกล่าว

5. ข้อมูลดังต่อไปนี้รายละเอียดปรากฏตามนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับผู้สมัครงาน และบุคลากร

5.1 วัตถุประสงค์

5.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

5.3 การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์การใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

5.4 มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

5.5 สิทธิของพนักงาน

5.6 การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล/ข้อจำกัดในการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้

5.7 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล/สถานที่ติดต่อ

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

(.....)

กรรมการผู้จัดการ

รายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวม วัตถุประสงค์ และฐานทางกฎหมาย

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวม	วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล	ฐานทางกฎหมาย
1. ข้อมูลส่วนบุคคลอื่นใดที่ผู้สมัครงานได้ยื่นในกระบวนการสมัครงาน กระบวนการจ้างงาน เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ ภาพถ่ายแสดงตัวตน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาใบอนุญาตขับรถยนต์/รถจักรยานยนต์ หมายเลขโทรศัพท์ สถานภาพ ข้อมูลคู่สมรส บุตร ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาที่จำเป็นต่อการจ้างงาน เช่น วุฒิการศึกษา ประวัติการทำงาน การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรม การทดสอบทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การขับขี่ยานพาหนะ ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมทหาร	พิจารณาคุณสมบัติ เพื่อเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกบุคลากร เพื่อบรรจุแต่งตั้งหรือว่าจ้างเป็นพนักงานเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานหรือบุคลากรของบริษัทหรือเพื่อประโยชน์อื่นใดที่ระบุในเอกสารการสมัครงานและการทำสัญญาจ้าง	การปฏิบัติตามสัญญา และการดำเนินการตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนเข้าทำสัญญาจ้างแรงงาน การปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน/กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม/กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน/กฎหมายว่าด้วยภาษีอากร และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีธนาคาร เช่น เลขบัญชี ชื่อบัญชี สาขา ชื่อบัญชี	เพื่อประโยชน์ในการบริหารการจ่ายเงินเดือน ค่าตอบแทนหรือสิทธิประโยชน์อื่นให้แก่พนักงานตามสัญญาจ้าง	การปฏิบัติตามสัญญาจ้างแรงงาน
3. ชื่อ นามสกุล ข้อมูลเพื่อการติดต่อที่ผู้รับจ้างได้ยื่นในกระบวนการยื่นคำขอเบิกค่ารักษาพยาบาล	ดำเนินการตามคำขอเบิกค่ารักษาพยาบาล	เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญาจ้างแรงงาน การปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับสวัสดิการการรักษาพยาบาลของพนักงาน
4. รายละเอียดเกี่ยวกับการเจ็บป่วยและรายละเอียดเกี่ยวกับการรักษาและค่าใช้จ่าย ข้อมูลเกี่ยวกับการ	พิจารณาอนุมัติการให้ค่ารักษาพยาบาล เพื่อเก็บ	การปฏิบัติตามสัญญา/เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติ

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวม	วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล	ฐานทางกฎหมาย
รักษาพยาบาล ข้อมูลการประกันสุขภาพ ประกันชีวิต ข้อมูลเกี่ยวกับอุบัติเหตุหรืออันตรายหรืออาการของการเกิดการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงาน	รักษาประวัติการเจ็บป่วยเพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านสวัสดิการต่าง ๆ และการตรวจสอบการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของบริษัท	ตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับสวัสดิการรักษาพยาบาลของพนักงาน
5. ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายเงินให้กับลูกจ้าง เช่น ค่าจ้าง และรายละเอียดเกี่ยวกับการจ่ายเงิสดังกล่าว รายละเอียดเกี่ยวกับค่าล่วงเวลา การจ่ายโบนัส ค่าใช้จ่ายใด ๆ และผลประโยชน์ตอบแทนอื่นใด	จ่ายค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์อื่นใดให้แก่พนักงาน	เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญา ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน
6. ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานหรือการปฏิบัติงานของพนักงาน การบันทึกบัตรเข้า - ออกจากสถานที่ทำงาน การปรับค่าจ้าง ผลตอบแทน สวัสดิการ การเลื่อนโอนย้ายตำแหน่งงาน ข้อมูลประวัติการมาทำงาน การประเมินศักยภาพในการทำงาน การลาหยุด การขาดงาน การถูกลงโทษทางวินัย ข้อมูลด้านพฤติกรรมทั้งหลาย	ประเมินการทำงานของพนักงาน พิจารณาการปรับขึ้นเงินเดือนและการปรับตำแหน่งงาน	เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญา
7. ข้อมูลที่ได้จากกล้องวงจรปิด CCTV	เพื่อป้องกันอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของพนักงานและบุคคลทั่วไป และเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของบริษัท พนักงานและบุคคลอื่น ซึ่งไม่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงาน	เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล และเพื่อประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมาย

นโยบายระยะเวลาในการรักษาและลบข้อมูลส่วนบุคคล

ของผู้สมัครงาน พนักงานและบุคลากร

(Data Retention and Disposal Policy)

ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล	ระยะเวลาการเก็บรักษา
ข้อความเบื้องต้น เมื่อมีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล บริษัทมีหน้าที่จะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาในการเก็บรวบรวมตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยบริษัทจะไม่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อไม่มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามนโยบายนี้	
ขอบเขตการใช้ นโยบายนี้กำหนดระยะเวลาการเก็บรักษาและเงื่อนไขในการทำลายข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งบริษัท ครอบครองอยู่ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ เอกสาร จดหมาย อีเมล ข้อความ ข้อมูลการเงิน รายงาน เอกสารทางกฎหมาย หรือรูปภาพใด ๆ ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลอยู่	
1. ข้อมูลเพื่อการติดต่อและข้อมูลอื่นใดที่ผู้สมัครงานได้ยื่นในกระบวนการสมัครงาน เช่น ชื่อและนามสกุล ที่อยู่ ภาพถ่ายแสดงตัวตน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขโทรศัพท์ ฯลฯ เป็นต้น	ภายใน 30 วันเมื่อการดำเนินการเกี่ยวกับการสมัครงาน การคัดเลือกพนักงานดำเนินการที่เกี่ยวข้องเสร็จสิ้นแล้ว
2. ข้อมูลด้านสัญญาจ้าง - ข้อความใด ๆ เกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงาน - เอกสารแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้าง	ตลอดระยะเวลาของสัญญาจ้าง และ 10 ปี นับแต่เลิกสัญญาหรือตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือจนกว่าจะพ้นกำหนดอายุความตามกฎหมาย
3. ข้อมูลตามทะเบียนลูกจ้าง เช่น ชื่อตัวและชื่อสกุล เพศ สัญชาติ วันเดือนปีเกิดหรืออายุ ที่อยู่ปัจจุบัน วันที่เริ่มจ้าง ตำแหน่งหรืองานในหน้าที่	ไม่น้อยกว่า 2 ปี นับแต่วันสิ้นสุดของการจ้างแต่ละราย
4. เอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้าง	ไม่น้อยกว่า 2 ปี นับแต่วันจ่ายเงินดังกล่าว
5. ข้อมูลเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม	ตลอดระยะเวลาของสัญญาจ้างหรือตามที่กฎหมายกำหนดหรืออนุญาตให้เก็บรักษาไว้นานกว่านั้นหรือจนกว่าจะพ้นกำหนดอายุความตามกฎหมาย
6. ข้อมูลเพื่อปฏิบัติตามประมวลรัษฎากร เช่น เอกสารการยื่นรายการและการเสียภาษีอากร เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเลิกประกอบกิจการ	ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเอกสารทางด้านภาษีอากรไม่น้อยกว่า 5 ปี นับแต่วันที่ได้อื่นแบบแสดงรายการภาษีหรือวันทำรายงาน แล้วแต่กรณี ในกรณีเลิกประกอบกิจการ เก็บรักษารายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเลิกประกอบกิจการต่อไปอีก 2 ปี หรือ 5 ปีตามที่อธิบดีกำหนด

ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล	ระยะเวลาการเก็บรักษา
7. ข้อมูลด้านพฤติกรรมทั้งหลาย ซึ่งเกิดจากการที่ต้องปฏิบัติตามสัญญาจ้างและหรือต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบ แนวปฏิบัติ ประกาศ คำสั่งข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานและตามที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กำหนด	ตลอดระยะเวลาของสัญญาจ้างตามที่กฎหมายกำหนดหรืออนุญาตให้เก็บรักษาไว้นานกว่านั้นหรือจนกว่าจะพ้นกำหนดอายุความตามกฎหมาย
8. ข้อมูลด้านวินัยและการลงโทษ ซึ่งเกิดจากการที่ต้องปฏิบัติตามสัญญาจ้างและหรือต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบ แนวปฏิบัติ ประกาศ คำสั่งข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานและตามที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กำหนด	ตลอดระยะเวลาของสัญญาจ้าง และ 10 ปี นับแต่เลิกสัญญาหรือตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือจนกว่าจะพ้นกำหนดอายุความตามกฎหมาย
9. ข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงาน - คุณสมบัติของพนักงาน - หนังสือความยินยอมในการให้เก็บรวบรวมใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล	ตลอดระยะเวลาของสัญญาจ้างแรงงานและเก็บไว้อีก 10 ปี นับแต่วันเลิกสัญญา
10. ข้อมูลเกี่ยวกับอุบัติเหตุ ข้อมูลเกี่ยวกับอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ หรือการตายที่เกี่ยวกับการทำงาน	ตลอดระยะเวลาของสัญญาจ้างแรงงานและเก็บไว้อีก 10 ปี นับแต่วันเลิกสัญญา
11. ข้อมูลที่ได้จากกล้องวงจรปิด CCTV	บริษัทจะลบ ทำลาย หรือทำให้ข้อมูล เมื่อหมดความจำเป็นในการเก็บรักษาไว้ตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือเมื่อพ้นระยะเวลาในการเก็บรักษาตามที่กฎหมายกำหนด
การลบ ทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลไม่อาจจะระบุตัวบุคคลได้	
บริษัทจะลบ ทำลาย หรือทำให้ข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลนิรนาม เมื่อหมดความจำเป็นในการเก็บรักษาไว้ตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือเมื่อพ้นระยะเวลาในการเก็บรักษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยบริษัทอาจเลือกที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้	
1. เอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์จะลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลนั้นไม่อาจถูกเข้าถึงได้อีกเลย 2. ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเก็บอยู่ในอุปกรณ์ที่เก็บข้อมูลหรือวัตถุใด ๆ จะลบข้อมูลออกจากอุปกรณ์ดังกล่าวก่อนที่จะมีการทำลายทำลายอุปกรณ์นั้น 3. ในกรณีที่ข้อมูลนั้นไม่สามารถลบจากอุปกรณ์ได้ จะต้องมีการทำลายตัวอุปกรณ์นั้นโดยบุคคลที่มีสิทธิหรือบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการทำลาย 4. กระดาษจะทำลายโดยเครื่องย่อยกระดาษ	

ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล	ระยะเวลาการเก็บรักษา
ข้าพเจ้าได้อ่านนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เอกสารการแจ้งวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและนโยบายระยะเวลาในการรักษาและลบข้อมูลส่วนบุคคล โดยตลอดแล้วจึงลงนามไว้เป็นสำคัญ	
ลงชื่อ.....เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล	
(.....)	
วันที่...../...../.....	

ตัวอย่าง การแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในเอกสารต่าง ๆ

1. ตัวอย่าง การแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในใบสมัครงาน

(กรณีที่น่าไปใช้กับการรับสมัครงานรายใหม่)

บริษัทจะใช้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ปรากฏในใบสมัครงานและเอกสารประกอบการสมัครงาน เพื่อดำเนินการตามคำขอของท่านก่อนเข้าทำงาน ประกอบการพิจารณาจ้างงาน และเมื่อบริษัทรับท่านเข้าทำงานแล้ว บริษัทจะนำข้อมูลดังกล่าวนี้ไปประกอบในการทำสัญญาจ้างแรงงาน การดำเนินการตามกระบวนการทำงานและการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน

2. ตัวอย่าง การแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในสัญญาจ้างทำงาน

ตัวอย่าง เช่น

1. การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ และระยะเวลาการเก็บรวบรวม ของพนักงาน

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลที่บริษัทเก็บรวบรวม

1.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลอื่นใดที่ผู้สมัครงานได้ยื่นในขั้นตอนการสมัครงาน การจ้างงาน เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ ภาพถ่ายแสดงตัวตน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขโทรศัพท์ สถานภาพ ข้อมูลคู่สมรส บุตร

ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาที่จำเป็นต่อการจ้างงาน เช่น วุฒิการศึกษา ประวัติการทำงาน การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรม การทดสอบทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การขับขี่ยานพาหนะ ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมทหาร

1.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีธนาคาร

ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายเงินให้กับลูกจ้าง เช่น ค่าจ้าง และรายละเอียดเกี่ยวกับการจ่ายเงิสดังกล่าว รายละเอียดเกี่ยวกับค่าล่วงเวลา การจ่ายโบนัส ค่าใช้จ่ายใด ๆ และผลประโยชน์ตอบแทนอื่นใด

1.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานหรือการปฏิบัติงานของพนักงาน การบันทึกบัตรเข้า - ออกจากสถานที่ทำงาน การปรับค่าจ้าง ผลตอบแทน สวัสดิการ การเลื่อนโอนย้ายตำแหน่งงาน ข้อมูลประวัติการทำงาน การประเมินศักยภาพในการทำงาน การลาหยุด การขาดงาน การถูกลงโทษทางวินัย ข้อมูลด้านพฤติกรรมทั้งหลาย

1.2 วัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

บริษัทเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบในการทำสัญญาจ้างทำงาน การจ่ายค่าจ้างและ

คำตอบแทนอื่น ๆ อันเป็นการปฏิบัติตามสัญญาจ้างทำงาน เพื่อประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.3 การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ว่าจ้างจะใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวเพื่อประมวลผล นำไปใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจ ด้านบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาองค์กร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ เป็นต้น รวมไปถึงนำไปใช้ในระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ และสัญญาจ้าง หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้กับหน่วยงานราชการที่มีอำนาจตามกฎหมาย

1.4 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

1.4.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับทะเบียนลูกจ้าง ข้อมูลหรือเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลาการทำงานในวันหยุด เก็บรักษาไว้ไม่น้อยกว่า 2 ปี นับแต่วันสิ้นสุดการจ้าง

อนึ่งในกรณีที่มิข้อพิพาทหรือการฟ้องร้องเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล บริษัทจะเก็บรักษาข้อมูลไว้จนกว่าจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

1.4.2 รายงานใบกำกับภาษี สำเนาใบกำกับภาษี พร้อมทั้งเอกสารประกอบการลงรายงานเก็บไว้ไม่น้อยกว่า 5 ปี นับแต่วันที่ได้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีหรือวันทำรายงาน

อนึ่งในกรณีที่มิข้อพิพาทหรือการฟ้องร้องเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล บริษัทจะเก็บข้อมูลไว้จนกว่าจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

1.4.3 เอกสารที่เป็นสัญญาจ้าง หนังสือเลิกจ้างหรือใบลาออกเก็บไว้ 10 ปี นับแต่วันสิ้นสุดการจ้าง

อนึ่งการแจ้งวัตถุประสงค์และรายละเอียดอื่น ๆ ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลปรากฏตามนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัท

2. ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้รับจ้างรับทราบและยอมรับว่าผู้ว่าจ้างสามารถเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับจ้างที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานและวัตถุประสงค์อื่นตามนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

นอกจากนี้ผู้รับจ้างตระหนักและยอมรับว่า ผู้ว่าจ้างสามารถเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Personal Data) ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ระบุในหนังสือขอความยินยอม (ปะยะบุตร บุญอรามเรือง และคณะ, 2563)

3. ตัวอย่าง การแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน เช่น

หมวดที่

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

1. ข้อความเบื้องต้น

1.1 บริษัทมีหน้าที่จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ

1.2 ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานนี้ใช้บังคับกับการเข้าถึง ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผย ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นภายในหรือนอกบริษัท และไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบเอกสาร หรือทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ของบริษัทหรือของตัวพนักงานเองก็ตาม

2. คำนิยาม

2.1 “การเข้าถึง” หมายถึง ความสามารถในการที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยบริษัท ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบเอกสารหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ของบริษัทซึ่งจะทำให้ผู้เข้าถึงสามารถ เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือลบข้อมูลส่วนบุคคลส่วนบุคคลที่เข้าถึงได้

2.2 “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ

3. ข้อจำกัดการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล

3.1 ห้ามมิให้พนักงานเข้าถึง ใช้ แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่บริษัท เก็บรวบรวม เว้นแต่เป็นกรณีที่มีความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

3.2 ความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ระบุไว้ในข้อ 3.1 หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่นั้นมีความจำเป็นที่จะต้อง “รู้” และ “เข้าถึง” ข้อมูลส่วนบุคคล มิฉะนั้นจะไม่สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนได้

3.3 ในกรณีที่สถานะความเป็นพนักงานสิ้นสุดลงไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม การเข้าถึง ใช้ แก้ไขหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยบริษัท จะสิ้นสุดลงทันที ทั้งนี้บริษัทสงวนสิทธิที่จะลบ ทำลายรหัสเอกสารใด ๆ ที่จะสามารถทำให้เข้าถึง ใช้ แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้

4. ข้อปฏิบัติในกรณีที่จะต้องเข้าถึง ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

4.1 ก่อนที่จะเข้าถึง ใช้ แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความจำเป็นตามที่ระบุไว้ในข้อ 3 นั้น พนักงานจะต้องลงนามในเอกสารกำหนดหน้าที่ในการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมายก่อน

4.2 พนักงานจะต้องไม่นำหรือส่งข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลทั่วไป เจ้าหน้าที่หรือพนักงานของบริษัทออกไปภายนอกสถานที่ทำงาน เว้นแต่จะได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากบริษัท หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้สามารถให้ความยินยอมได้

4.3 พนักงานมีหน้าที่บำรุงรักษาอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึง ใช้ แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรฐานสากลทางด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ประกาศโดยบริษัท

4.4 พนักงานทุกคนมีหน้าที่ต้องเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดขึ้นโดยบริษัท

4.5 พนักงานทุกคนต้องตระหนักถึงนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับพนักงาน และมีหน้าที่สนับสนุนให้บริษัทสามารถดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามนโยบายดังกล่าวได้ (ปะยะบุตร บุญอรามเรือง และคณะ, 2563)

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณอาจารย์ และวิทยากรทั้งหลายที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เขียนในงานสัมมนาทางวิชาการต่าง ๆ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และขอขอบพระคุณท่านผู้รู้และเชี่ยวชาญหลายท่าน ที่ผู้เขียนได้นำผลงานทางวิชาการมาใช้อ้างอิงในบทความนี้

เอกสารอ้างอิง

ปิยบุตร บุญอรามเรือง และคณะ. (2563). *Thailand Data Protection Guidelines 3.0 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

พระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

พระลักษณะ ความภักดี และการสถาปนาความชอบธรรมทางการเมืองของรัชกาลที่ 1¹

Phra Lak, Loyalty, and the Political Legitimation of the Rama I

ชุตติเดช เมธีชุตติกุล

Chutidech Metheechutikul

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

E-mail : mhonok03@gmail.com

Date Received : 8 May 2021 Date Revised : 27 June 2021

Date Accepted : 28 June 2021 Date Accepted online : 28 June 2021

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ต้องการตอบคำถามที่ว่า อะไรคือนัยยะทางการเมืองของบทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในประเด็นเรื่องของบทบาทพระอนุชาของพระมหากษัตริย์ โดยจะศึกษาผ่านการวิเคราะห์ตัวบทรามเกียรติ์ ฉบับ ร.1 สองตอนด้วยกัน ตอนแรกคือตอนที่นางสีดาถูกทศกัณฐ์ลักพาตัวไป และตอนที่สองคือและตอนที่พระรามสั่งพระลักษณะประหารนางสีดา เพราะวาดรูปทศกัณฐ์ไว้ชมเล่น ผ่านการวิเคราะห์ด้วยกรอบทฤษฎีของ Theo Van Leeuwen ในเรื่องของ “ทฤษฎีการสถาปนาความชอบธรรม” และเลือกใช้คำอธิบายที่เรียกว่า “การสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่า” เป็นกรอบหลัก ผลสรุปของการศึกษาคือวรรณกรรมชิ้นดังกล่าวถูกใช้เพื่อนำเสนอความภักดีในฐานะบทบาทที่สำคัญของพระอนุชาที่ ร.1 บรรณา ซึ่งนัยหนึ่งเป็นการบอกโดยอ้อมต่อสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทพระอนุชาของพระองค์

คำสำคัญ : พระลักษณะ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ความภักดี ความชอบธรรม

¹ บทความชิ้นนี้ปรับมาจากรายงานในวิชา PO403 (สัมมนา: ภาษากับการเมือง) ประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรปริญญาตรี สอนโดย ผศ.ดร.กวี พวงค์เจริญ

Abstract

This article addresses the question of political implications in the Ramakien Epic, written by the King, the Thai version of the Ramayana, one version of which was prepared in 1797 under the supervision of, and partly written by, HM King Rama I. The character of Phra Lak, half-brother of Phra Ram, The Bodhisatta, son of the king Thotsarot of Ayutthaya, is focused on. Two parts of the Ramakien Epic as written by King Rama I are analyzed: 1) when Thotsakan, King of the Demons of Lanka and strongest of Phra Ram's adversaries, kidnaps Nang Sida, wife of Phra Ram, who embodies purity and fidelity; and 2) when Phra Ram orders Phra Lak to execute Nang Sida because she painted a portrait of Thotsakan for public viewing. The article uses Theo Van Leeuwen's concept of legitimation as theoretical framework, with mythopoesis as the main subject for study. This article that this literary epic presents loyalty as principle role of the king's younger brother, as expressed by King Rama I. This message offered a political hint to HRH Maharurasinghanat, Prince of Front Palace as the younger brother of HM King Rama I.

Keywords : Phra Lak, Ramakien Epic, Ramayana, HM King Rama I, Maharurasinghanat, Loyalty, Legitimacy.

เกริ่นนำ: การเมืองในภาษา ภาษาในการเมือง และการเมืองสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงต้น

บทความชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อตอบคำถามที่ว่า อะไรคือนัยยะทางการเมืองของบทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในประเด็นเรื่องของบทบาทพระอนุชาของพระมหากษัตริย์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (20 มีนาคม พ.ศ. 2279 — 7 กันยายน พ.ศ. 2352, หลังจากนั้นจะใช้ชื่อย่อว่า “ร.1”) ทรงมีพระอนุชาที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ยุคก่อร่างสร้างกรุงรัตนโกสินทร์นั่นก็คือ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2287 - 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2346, หลังจากนั้นจะใช้ชื่อย่อว่า “สมเด็จพระอนุชา”) ประเด็นที่น่าสนใจคือมีหลักฐานที่ชี้ชัดว่า ร.1 กับสมเด็จพระอนุชาทรงไม่ลงรอยกันและเริ่มมีความบาดหมางกันตั้งแต่ครั้งสงครามที่กาญจนบุรีในปี พ.ศ. 2328 และการทำสงครามในหลาย ๆ ครั้งต่อมา กองทัพของสมเด็จพระอนุชานั้นมีแสนยานุภาพและสามารถเอาชนะศึกสงครามเสมอมา ส่วนกองทัพหลวงของ ร.1 ประสบความสำเร็จได้น้อยครั้งแสดงให้เห็นถึงแสนยานุภาพที่ด้อยกว่า (กรณีการ สัตว์ประ, 2541 : 23-26)

ครั้งมีเหตุการณ์ที่เกื้อนำไปสู่สงครามระหว่าง ร.1 กับสมเด็จพระอนุชาในเรื่องเงินทองที่สมเด็จพระอนุชาส่งขอพระราชทานเพิ่มเพื่อไปจ่ายให้กับข้าราชการวังหน้า แต่ ร.1 ทรงไม่ยอมทำให้มีการนำปิ่นใหญ่

ขึ้นป้อมวังหน้าขึ้นไปทางวังหลวง ทางวังหลวงเองก็พร้อมที่จะรับมือเช่นกัน แต่เหตุการณ์มายืดลงเมื่อสมเด็จพระที่นั่งทั้งสอง (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าสา กรมพระยาเทพสุดาวดี และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าแก้ว กรมพระศรีสราธุการักษ์) เสด็จลงมาเกลี้ยกล่อม ร.1 และสมเด็จพระอนุชา เหตุการณ์จึงยุติลงไปในที่สุด (ส.พลายน้อย, 2545 : 60-61)

เมื่อเป็นเช่นนี้และประกอบกับสภาพการณ์ที่ราชอาณาจักรอยู่ในช่วงการก่อตัวขึ้นในช่วงต้น การสถาปนาความชอบธรรมต่าง ๆ การมีสิทธิและศักดิ์โดยชอบในการขึ้นครองราชย์จึงยังคงเป็นโจทย์หลักที่พระองค์จะต้องทรงดำเนินการให้สำเร็จเสร็จสิ้น ในแง่นี้ภายใต้การดำเนินการต่าง ๆ ของพระองค์นั้น “วรรณกรรม” ก็เป็นส่วนหนึ่งการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และโดยเฉพาะวรรณกรรมเรื่อง *บทละครเรื่อง รามเกียรติ์* โดยโปรดให้เหล่ากวีนักปราชญ์ราชบัณฑิตประชุมกันแต่งบทละครนี้ขึ้นมาในปี พ.ศ. 2340 วรรณกรรมดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับรามเกียรติ์ที่ยาวกว่ารามเกียรติ์ฉบับอื่นของไทยทั้งหมด อันเป็นฉบับที่มีเรื่องราวที่แต่งได้ครบถ้วนสมบูรณ์ มีตั้งแต่เรื่องกำเนิดตัวละครต่าง ๆ เรื่อง ยักษ์ ปีศาจ และอสูร ในท้ายที่สุดก็ถูกพระรามาธิบดีบรมราชูปถัมภ์และปกครองบ้านเมืองด้วยความสงบสุข (มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์, 2547 : 83)

โดยพระราชประสงค์หลักในการแต่งเรื่องรามเกียรติ์นั้นทรงต้องการที่จะรวบรวมนิทานอวตารที่สัมพันธ์กับรามเกียรติ์ทั้งหมดไว้ด้วยกันเป็นครั้งแรก และยังเป็นการอุดหนุนการละครในช่วงนั้นที่เริ่มเฟื่องฟูขึ้นทั้งในราชสำนักเองและหมู่ประชาชนทั่วไปเพื่อที่จะสามารถนำเรื่องรามเกียรติ์นี้ไปใช้เป็นตัวบทหรือเนื้อเรื่องในการแสดงต่อไปได้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2555 : 56)

แต่ถึงกระนั้นตามที่ มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ (2547 : 93) ได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่าเมื่อพิจารณาจากพระราชกรณียกิจของ ร.1 คงต้องยอมรับว่าพระองค์ทรงเป็นผู้รักระเบียบ และทรงนิยมความถูกต้องอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงชำระกฎหมายที่ยุ่งเหยิงในปลายอยุธยา และให้มีการชำระพระไตรปิฎกถึงสองครั้งเพื่อให้ได้ฉบับที่ถูกต้องไม่ผิดเพี้ยน ดังนั้นคงเป็นไปได้ว่า ร.1 จะปล่อยให้เหล่ากวีและนักปราชญ์ราชบัณฑิตแต่งเรื่องรามเกียรติ์โดยที่พระองค์ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือมีส่วนร่วมในการแต่งหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องในรามเกียรติ์นี้ได้ ฉะนั้นคงไม่แปลกอะไรที่จะพูดได้ว่าบทละครดังกล่าวเป็นภาพสะท้อนของ ร.1 ยิ่งไปกว่านั้นหากดูปีที่เริ่มเกิดความไม่ลงรอยกันจนถึงขั้นนำไปสู่การขึ้นป้อมพร้อมที่จะก่อสงคราม ตามที่ ส.พลายน้อย (2545 : 60) ได้ระบุไว้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในวันอาทิตย์ ขึ้น 12 ค่ำ เดือนอ้าย ปี พ.ศ. 2339 ตรงกับวันอาทิตย์ที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2339 และรามเกียรติ์ถูกแต่งขึ้นตามที่ สมพร สิงห์โต (2520 : 100) ได้ระบุไว้ว่าตรงกับวันจันทร์ ขึ้น 2 ค่ำ เดือนอ้าย ปี พ.ศ. 2340 ตรงกับวันจันทร์ที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2340 จึงเห็นได้ว่าระยะเวลาของความบาดหมางที่ถึงขีดสุดกับการแต่งรามเกียรติ์มีเวลาที่ใกล้เคียงกัน จึงมีความเป็นไปได้ว่า ร.1 ได้ทรงกล่าวถึงบทบาทของพระอนุชาของพระมหากษัตริย์ในรามเกียรติ์ไว้ กล่าวคืออาจเทียบ ร.1 ได้กับพระราม และสมเด็จพระอนุชาอาจเทียบได้กับพระลักษมณ์ (มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์, 2547 : 92)

ภายใต้สภาพการณ์และบริบททางการเมืองเช่นนี้จึงน่าสนใจที่จะลงไปศึกษาบทละครดังกล่าวเพื่อศึกษาตัวบทรามเกียรติ์ว่า ร.1 ทรงต้องการให้สมเด็จพระอนุชาของพระองค์มีบทบาทเช่นไรผ่านบทของ

พระลักษณะ ประเด็นคำถามดังกล่าวนี้จึงแสดงให้เห็นถึงนัยยะของวรรณกรรมยุคต้นรัตนโกสินทร์ว่ามีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการสถาปนาความชอบธรรมทางอำนาจของราชวงศ์จักรี โดยเฉพาะในสมัย ร.1

ในแง่แล้วทำไมวรรณกรรมกับการเมืองจึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันนั้นก็เพราะว่าวรรณกรรมถูกสร้างขึ้นด้วยภาษาเขียนและภายใต้ภาษาเขียนนั้นแฝงไปด้วยการเมืองหรือการดำเนินการทางการเมืองต่าง ๆ ทั้งการกำหนดนโยบายการเมือง การวางทิศทางของผู้นำทางการเมือง คำอธิบายปัญหาและวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ต่างไม่ได้เกิดขึ้นมาโดยไม่มีนัยยะอะไรแอบแฝง แต่ต่างมีผลประโยชน์บางอย่าง เพื่อการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับกลุ่มตน ทั้งโดยการตอกย้ำหรือการทำหายกลุ่มอำนาจเก่า เพื่อสร้างอำนาจที่ชอบธรรมในการปกครอง ดังนั้นภาษาเขียนที่ใช้ในการแต่งวรรณกรรมขึ้นมานั้นก็เปรียบเสมือนเครื่องมือทางการเมืองได้เช่นกัน เพราะภาษา (language) เป็นเครื่องมือทางการเมืองหนึ่งที่สามารถอธิบายหรือบรรยายโลกหรือเหตุการณ์ที่ดำรงอยู่ แต่ไม่ได้หมายความว่าภาษาจะสะท้อนโลกอย่างที่เป็น หรือที่ดำรงอยู่ แต่คือการประกอบสร้างให้เหตุผล ระบุถึงปัญหา และวิธีการแก้ เพื่อสร้างโลกบางอย่างที่จะเสนอต่อประชาชนเพื่อเชื่อเชิญให้เชื่อว่านี่คือโลกที่ประชาชนกำลังเผชิญอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างชุดคำอธิบายเพื่อตอกย้ำความเชื่อเดิมหรือการสร้างชุดคำอธิบายใหม่ต่อเหตุการณ์ที่ดำรงอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้สิ่งที่ประชาชนพบและประสบอยู่จึงไม่ใช่ตัวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่คือภาษาที่ใช้อธิบายเหตุการณ์ทางการเมืองนั้น ๆ หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่าภาษาทางการเมืองก็คือความเป็นจริงทางการเมืองของประชาชนนั่นเอง (สมบัติ จันทรวงศ์, 2550 : 7-9)

สมบัติ จันทรวงศ์ (2550 : 7) ได้กล่าวเสริมอีกว่าการดำเนินงานทางการเมืองนั้นไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากการ “สรรค์สร้าง” ความหมายเหล่านี้ การเมืองจึงเป็นกระบวนการที่ตัวละครทางการเมืองต่าง ๆ นิยามบทบาทของตนเองและโลกของพวกเขา ในขณะที่พวกเขาถูกนิยามโดยผู้อื่น และทุกฝ่ายต่างแข่งขันกันที่จะให้คำนิยามและการให้ความหมายของตนเองเป็นที่ยอมรับให้เป็นรากฐานของการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ในสังคม ฉะนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้วรรณกรรมในฐานะผลผลิตที่เกิดขึ้นจากภาษาเขียนนั้น จึงถูกเลือกสรรภาษาและความหมายต่าง ๆ ที่เหมือนว่าไม่มีนัยยะทางการเมืองแอบแฝงเป็นเพียงสิ่งที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ และความสามารถของผู้ปกครอง คำสอนสั่งต่าง ๆ ทางสังคมแท้ที่จริงแล้วเมื่อพิจารณาตัวบทและตีความผ่านการศึกษาความหมายของคำในยุคสมัยนั้นและบริบททางประวัติศาสตร์ที่ร่ายล้อม จะทำให้เราเห็นว่าต่างแอบแฝงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองเพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจหรือสถาปนาอำนาจให้ดำรงอยู่ต่อหรือตั้งมั่นอย่างมั่นคงในฐานะอำนาจทางการเมืองใหม่ ดังนั้นวรรณกรรมกับการเมืองจึงมีความเกี่ยวข้องกันจึงไม่แปลกที่ตัวละครเรื่องรามเกียรติ์ของ ร.1 ก็ได้แฝงนัยยะทางการเมืองบางอย่างไว้เช่นกัน

ในการศึกษาในบทความชิ้นนี้จะวิเคราะห์ตัวบทรามเกียรติ์ ฉบับ ร.1 สองตอนด้วยกัน ตอนแรกคือตอนที่นางสีดาถูกทศกัณฐ์ลักพาตัวไป และตอนที่สองคือตอนที่พระรามสั่งพระลักษมณ์ประหารนางสีดา เพราะวาดรูปทศกัณฐ์ไว้ชมเล่น โดยใช้ทฤษฎีของ Theo Van Leeuwen ในบทความชื่อ “Legitimation in discourse and communication” โดยจะขอเรียกทฤษฎีนี้ว่า “ทฤษฎีการสถาปนาความชอบธรรม” และเลือกใช้คำอธิบายที่เรียกว่า “Mythopoesis” หรือ “การสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่า” เป็นกรอบ

วิเคราะห์หลักของบทความ ดังนั้นเนื้อหาของบทความชิ้นนี้จะแบ่งเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนแรก จะเป็นการอธิบายทฤษฎีการสถาปนาความชอบธรรม โดยจะลงรายละเอียดกับลักษณะการสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่าเป็นสำคัญ ส่วนต่อไป จะกล่าวถึงบริบททางประวัติศาสตร์ในสมัยรัตนโกสินทร์ทั้งข้อปัญหาทางการเมืองเรื่องความชอบธรรมที่ ร.1 ทรงเผชิญ ความบาดหมางกับสมเด็จพระอนุชา และการแต่งตั้งพระราชมารดาในส่วนของความชอบธรรมที่ ร.1 ทรงเผชิญ ความบาดหมางกับสมเด็จพระอนุชา และการแต่งตั้งพระราชมารดาในส่วนของความชอบธรรมที่ ร.1 ทรงเผชิญ ความบาดหมางกับสมเด็จพระอนุชา และการแต่งตั้งพระราชมารดาในส่วนของความชอบธรรมที่ ร.1 ทรงเผชิญ

การสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่า: การเล่าเรื่อง (ใหม่) อำนาจและความชอบธรรมทางการเมือง

ในส่วนนี้จะอธิบายถึงทฤษฎีการสถาปนาความชอบธรรมของ Theo Van Leeuwen ในบทความชื่อ “Legitimation in discourse and communication” เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์ตัวบทรามเกียรติ์ในส่วนต่อไป โดยจะเริ่มจากการอธิบายถึงแนวคิดคร่าว ๆ ของทฤษฎีการสถาปนาความชอบธรรมว่ามีวิธีการในการวิเคราะห์หรือรูปแบบในการสถาปนาความชอบธรรมที่รูปแบบและจะลงรายละเอียดในแบบที่ว่าด้วยการสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่า (Mythopoesis) เป็นสำคัญ

งานชิ้นนี้ของ Leeuwen (2007 : 91-92) ต้องการที่จะวิเคราะห์ “ภาษาแห่งความชอบธรรม” (The language of legitimation) ซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไปในที่สาธารณะ สื่อต่าง ๆ และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่เราได้ประสบพบเจอในวันหนึ่ง ๆ โดยในทุกความพยายามของระบอบการเมืองนั้นต้องการที่จะสร้างและปลูกฝังความคิด หรือความเชื่อเพื่อเป้าหมายบางอย่างและในท้ายที่สุดแล้วเป้าหมายนั้นก็คือการสถาปนาความชอบธรรมให้อำนาจทางการเมืองนั้น ๆ และ “ภาษา” ก็เป็นเครื่องมือหนึ่งในความพยายามที่จะสร้างและสถาปนาความชอบธรรมทางอำนาจขึ้นมาให้กับระบอบการเมือง ผ่านกระบวนการสื่อสารในสื่อต่าง ๆ ทั้งคำประกาศ หนังสือเรียน วรรณกรรม รายการทีวี และอื่น ๆ

สำหรับ Leeuwen (2007 : 92) นั้นได้แบ่งประเภทของการสถาปนาความชอบธรรมทางอำนาจออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ 1) การสถาปนาความชอบธรรมของผู้ปกครองผ่านสถาบัน (Authorization) เป็นการสร้างความชอบธรรมของตัวผู้ปกครองผ่านการยึดโยงกับประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ หรือกฎหมายของสังคมนั้น ๆ อันเป็นการสร้างสถาบันทางสังคมหลักที่เป็นที่เชื่อถือของผู้คน โดยจะระบุผู้ที่สมควรได้รับอำนาจในฐานะผู้ปกครอง 2) การประเมินคุณค่าเชิงศีลธรรม (moral evaluation) คือเป็นการสร้างความชอบธรรมผ่านการเชื่อมโยงกับระบบค่านิยม หรือคุณค่าเชิงศีลธรรมของสังคมนั้น ๆ 3) การให้เหตุผลเพื่อสร้างความชอบธรรม (Rationalization) การให้เหตุผลผ่านการสร้างคำอธิบายถึงเป้าหมายและวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายเพื่อสร้างความชอบธรรมบางอย่าง โดยการสร้างคำอธิบายถึงปฏิบัติการหรือการกระทำทางสังคมที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายและคำอธิบายดังกล่าวจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงเป้าหมายและการกระทำนั้นว่ามีความสมเหตุสมผลที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ ได้ 4) การสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่อง

เล่า (Mythopoesis) เป็นการสร้างความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่าว่าผลของการกระทำตามเรื่องเล่าดังกล่าวนั้น การกระทำแบบไหนควรได้รับรางวัลและการกระทำแบบไหนควรถูกลงโทษ

ในลักษณะการสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่านั้นเรื่องเล่าที่ว่าเป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์แบบหนึ่งนำไปสู่การสร้างปฏิบัติการเชิงสัญลักษณ์ การสร้างปฏิบัติการลักษณะพิเศษต่าง ๆ จนกลายเป็นตัวอย่างหรือภาพแทนของการครอบงำที่ได้สร้างพฤติกรรมทางสังคมต้นแบบและกลายเป็นสถาบันหรือบรรทัดฐานของสังคมไปในที่สุด นอกจากนี้แล้วเรื่องเล่ายังได้สร้าง “ตัวแบบตามตำนานของพฤติกรรมทางสังคม” (a mythical model of social action) (Leeuwen, 2007 : 106)

การสถาปนาความชอบธรรมทางอำนาจสามารถประสบความสำเร็จได้โดยผ่านการเล่าเรื่อง โดยมีลักษณะการสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่าที่มีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกันในการสร้างความชอบธรรม คือ 1) นิทานเชิงให้รางวัล (moral tales) เป็นเรื่องเล่าที่บอกเล่าเรื่องราวที่มีโครงเรื่องว่าตัวเองได้รับรางวัลหรือได้รับการสรรเสริญเพราะปฏิบัติตามพฤติกรรมที่สังคมยอมรับหรือการที่ตัวเองพยายามฟื้นฟูวิถีปฏิบัติเดิมที่เสื่อมสลายลงไป เพื่อสร้างสังคมให้กลับสู่ความสงบสุขอีกครั้งหนึ่ง วิธิดังกล่าวได้สร้างความชอบธรรมให้ตัวเองได้ขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง หรือเป็นที่ยกย่องนับถือของผู้คนจากการกระทำดังกล่าว ในตอนสุดท้ายตัวเองก็จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ได้รับรางวัลมากมาย เป็นที่นับถือของผู้คน ผู้คนต่างสรรเสริญ บ้านเมืองกลับมาสงบสุข และผู้คนต่างใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีปรองดองและมีความสุขตลอดไป (Leeuwen, 2007 : 105)

2) นิทานในเชิงลงโทษ (cautionary tales) เป็นลักษณะเรื่องเล่าที่มีโครงเรื่องในลักษณะที่ตัวเองไม่ปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติของสังคม ประพฤติตัวในลักษณะแปลกประหลาดไปจากธรรมเนียมปฏิบัติที่ดำรงอยู่นำไปสู่การจบของเรื่องที่ไม่มีความสุข ตัวเอกอาจถูกลงโทษหรือนำภัยและอื่น ๆ มาสู่ตัวเอกทำให้ไม่พบเจอกับความสุขสมหวังอีกเลย นิทานลักษณะนี้เป็นการสร้างภาพของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับสังคมในแง่หนึ่งก็เป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับพฤติกรรมที่ตรงข้ามว่าเป็นสิ่งที่ถูกที่ควรและนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และรางวัลต่าง ๆ ทำให้ผู้กระทำที่ทำตามพฤติกรรมนี้คู่ควรที่จะครองอำนาจ หรือเป็นการสนับสนุนการกระทำทางการเมืองต่าง ๆ ว่าถูกต้องชอบธรรม และใครที่ทำพฤติกรรมที่ตรงข้ามก็สมควรแล้วที่จะต้องถูกลงโทษประหารในที่สุด (Leeuwen, 2007 : 106)

ดังนั้นในส่วนต่อไปจะวิเคราะห์บทละครเรื่องรามเกียรติ์สองตอนด้วยกัน โดยดูจากตอนที่นางสีดาถูกทศกัณฐ์ลักพาตัวไป และตอนที่พระรามสั่งพระลักษณ์ประหารนางสีดา เพราะวาดรูปทศกัณฐ์ไว้ชมเล่นนี้ ผู้เขียนจึงเลือกใช้รูปแบบนิทานเชิงให้รางวัลมาวิเคราะห์ตัวบทว่าพระลักษณ์ในฐานะบทบาทพระอนุชาของพระมหากษัตริย์นั้นมีบทบาทเช่นไร แต่ก่อนที่จะวิเคราะห์ตัวบทนั้นในส่วนถัดไปจะเกริ่นถึงบริบททางประวัติศาสตร์โดยภาพรวมก่อน ปี พ.ศ. 2340 และเหตุการณ์ความบาดหมางระหว่าง ร.1 กับสมเด็จพระอนุชา ปิดท้ายด้วยประวัติคร่าว ๆ ของบทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับ ร.1

รัตนโกสินทร์ตอนต้นกับรามเกียรติ์: การเมือง วรรณกรรม และความชอบธรรม

หลังกรุงศรีอยุธยาแตกในปี พ.ศ. 2310 สภาสังคมและผู้คนต่างแตกกระจาย ไร้ซึ่งความมั่นคง ผู้คนต่างหนีเข้าป่า บางพวกถูกเทครัวไปเป็นเชลยที่พม่า และบางคนที่ยังพออยู่ได้ หรือพวกขุนนาง หรือเชื้อพระวงศ์ที่ยังอยู่รอดต่างตั้งตนเป็นใหญ่เป็นก๊กเป็นเหล่า จนในที่สุดก๊กของพระเจ้าตากสินก็สามารถปราบปรามก๊กต่าง ๆ ได้อย่างราบคาบ และสถาปนากรุงธนบุรีในเวลาต่อมา แต่ในช่วงปลายรัชสมัยเกิดความวุ่นวายภายใน จนนำไปสู่การสำเร็จโทษพระเจ้าตากสิน แล้วเปิดทางให้กับสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกปราบดาภิเษกสถาปนาราชวงศ์จักรีขึ้นปกครองกรุงรัตนโกสินทร์ พร้อมกับตั้งเจ้าพระยาสุรสิงหนาทผู้เป็นน้องชายเป็นสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (วังหน้า) แต่แม้จะสถาปนาราชวงศ์ใหม่และราชธานีใหม่ได้แล้ว ความมั่นคงภายในราชอาณาจักรก็ยังไม่แน่นอนอยู่ โดยเฉพาะเรื่องความชอบธรรม สิทธิ และศักดิ์ในฐานะกษัตริย์และราชวงศ์ใหม่ที่ขึ้นมาเป็นกษัตริย์แทนพระเจ้ากรุงธนบุรี ในแง่ี้แล้วการจัดการเรื่องความคิดและอุดมการณ์ในฐานะหลักการในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญและเร่งด่วนอย่างมากที่จะนำไปสู่ความสามารถที่จะควบคุมสังคม ณ ช่วงเวลานั้นได้มากที่สุด

ฉะนั้นฐานความคิดเก่าของสังคมจึงสามารถช่วยให้จัดการกับประเด็นด้านความชอบธรรมนี้ได้ กลุ่มชนชั้นนำจึงจำเป็นต้องหาวิธีที่สร้างความชอบธรรมใหม่กับตนเองบนฐานความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองเดิม รวมไปถึงจะต้องให้คำอธิบายอย่างสมเหตุสมผลแก่การล่มสลายไปของรัฐหรือผู้ปกครองการกระทำที่นำไปสู่ความไม่เหมาะสมในฐานะกษัตริย์ขึ้นนำไปสู่การเปิดทางให้สามารถล้มล้างผู้นำคนก่อนได้อย่างชอบธรรมและสถาปนาสิทธิธรรมทางอำนาจให้กับตนเองในที่สุด (สายชล สัตยานุรักษ์ 2546 : 139-140)

สิ่งแรกที่ชนชั้นนำกลุ่มใหม่ทำก็คือการให้เหตุผลการสิ้นสุดลงของอาณาจักรอยุธยา โดยดูได้จากวรรณกรรม 2 ชิ้น ได้แก่ “พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา” ชำระในสมัย ร.1 และหนังสือ “สังคีตยวงศ์” ทั้งสองชิ้นนี้ต่างอธิบายผ่านศีลธรรมแบบพุทธศาสนา ความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของผู้ปกครองกษัตริย์ราชวงศ์บ้านพลูหลวงกระทำการอย่างโหดร้ายมีจิตใจที่เป็นอกุศลไม่มุ่งอยู่ในธรรม ไม่มีความมุนานะ ไม่จรรโลง พุทธศาสนา ประพฤติผิดไม่อยู่ในครรลอง ไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมราชาและทศพิธราชธรรม ผู้คนต่างกระทำผิดศีลธรรมจรรยา ผลกรรมเหล่านี้นำมาสู่การล่มสลายของอยุธยาในที่สุด นอกจากนี้ยังได้สร้างคำอธิบายถึงความชอบธรรมในการสำเร็จโทษพระเจ้าตากสิน ผ่าน “พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี” ที่ชำระในสมัย ร.1 โดยพูดถึงความวิปลาซของพระเจ้ากรุงธนบุรีทั้งการกลับผิดเป็นเท็จ ยกตนให้สูงกว่าพระสงฆ์ มิได้ประพฤติตามโบราณราชประเพณี ฉะนั้นแล้วจึงสมควรที่จะต้องถูกปราบและขจัดออกไป หหมดแล้วซึ่งความชอบธรรมในการปกครอง (สายชล สัตยานุรักษ์, 2546 : 141-145)

ดังนั้นในแง่้นั้นชนชั้นนำยุคต้นรัตนโกสินทร์จึงถือคติแบบพุทธศาสนาในการสร้างคำอธิบายต่าง ๆ เพื่อสิทธิธรรมทางอำนาจให้แก่ตน (กรรณิการ์ สาตรปรง, 2541 : 6) นอกจากนี้ในเรื่องของความคิดและอุดมการณ์แล้วการย้ายเมืองหลวงเองก็เป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงการสิ้นสุดบทบาททางการเมืองของกลุ่มอำนาจเดิม และ

เปิดตัวชนชั้นนำกลุ่มใหม่ หรือการสร้างพระมหาปราสาทราชมนเฑียรอย่างพระที่นั่งอัมรินทร์ภิรมย์มหาปราสาท ก็เปรียบเสมือนพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท การสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นพระอารามหลวงในพระบรมมหาราชวัง เหมือนกับวัดพระศรีสรรเพชญ์ในสมัยอยุธยา การขุดคลองมหานาคเพื่อการประชุมเพลงและขับกล่อมกลอนสักวาในช่วงฤดูฝนเหมือนครั้งสมัยกรุงเก่า การจำลองผังเมืองอยุธยาเดิมมาใช้กับกรุงรัตนโกสินทร์ การก่อสร้างเหล่านี้ต่างเป็นการพยายามจำลองกรุงศรีอยุธยาเพื่อมุ่งที่จะฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้คนที่ครั้งหนึ่งเคยมีความสุขก่อนการเสียกรุง ความอสังการและความเฟื่องฟูที่เคยมีมาในอดีต การประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอย่างเต็มตามโบราณราชประเพณี หลังได้สร้างพระนครเสร็จในปี พ.ศ. 2328 ในแง่เนื้อเป็นการสร้างความชอบธรรมผ่านการสร้างบารมีที่เทียบเท่าพระมหากษัตริย์ในอดีต กล่าวคือเป็นการแทรกตัวเข้าไปบนฐานความคิดเดิมของสังคม และนำไปสู่การสร้างความคิดดีลี้ของสถาบันกษัตริย์และสร้างความมั่นคงให้ราชวงศ์จักรีในที่สุด (กรรณิการ์ สาตรปฐ 2541 : 11-14)

แต่ถึงกระนั้นไม่ใช่แค่เพียงกลุ่มอำนาจเก่าที่ ร.1 ต้องทรงเอาชนะให้ได้ พระองค์เองยังต้องแข่งขันกับสมเด็จพระอนุชาของพระองค์อีกด้วย สมเด็จพระอนุชานั้นทรงมีอำนาจมาก่อน ร.1 ในช่วงหลังการเสียกรุงท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นถึงเจ้าพระยาสุรสีห์พิณวาทิราช ผู้สำเร็จราชการเมืองพิษณุโลก ถ้าพูดให้ถึงที่สุดแล้วคือตำแหน่งของสมเด็จพระอนุชาในช่วงสมัยกรุงธนบุรีนั้นได้ตำแหน่งทางราชการที่เร็วกว่า ร.1 ในช่วงหลังกรุงแตก แม้แต่ข้าศึกศัตรูอย่างพม่ายังหวั่นเกรงต่อพระเดชานุภาพของพระองค์ที่กล่าวขานเลื่องลือในหมู่ศัตรูในนามของ “พระยาเสือ” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2546 : 151)

ส่วนแสนยานุภาพด้านกองทัพระหว่างวังหลวงและวังหน้านั้น จากผลศึกษาสงครามในช่วงต้น ไม่ว่าจะ เป็นสงครามกับพม่าที่เมืองราชบุรีปี พ.ศ. 2328 สឹกครั้งไปตีทวายปี พ.ศ. 2330 และครั้งยกทัพไปตีพม่าในปี พ.ศ. 2337 กองทัพของวังหลวงต่างพ่ายแพ้อย่างย่อยยับดีที่มีกองทัพของสมเด็จพระอนุชาทำให้พอสามารถ กอบกู้ความพ่ายแพ้คืนมาได้บ้าง ขณะที่ทางฝั่งวังหน้าไม่ว่าจะเป็นสงครามเก้าทัพ ในปี พ.ศ. 2328 และการปราบหัวเมืองมลายูในปีเดียวกัน หรือศึกพม่าล้อมเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2330 ก็สามารถได้ชัยชนะจากศึก สงครามต่าง ๆ มาได้ ผลจากการทำสงครามโดยทรงยกทัพไปหัวเมืองภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันตก บ่อย ๆ ทำให้ทรงมีอิทธิพลทางการเมืองสูงมากในหัวเมืองเหล่านี้ นอกจากนี้สมเด็จพระอนุชายังทรงมีความสัมพันธ์อันดีกับหัวเมืองประเทศราชทั้งล้านช้าง ล้านนา อีกทั้งสมเด็จพระอนุชายังทรงมีกำลังไพร่พลในสังกัดมากมาย และยังทรงสามารถแต่งตั้งขุนนางในสังกัดวังหน้าได้ตามพระราชประสงค์ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2546 : 151-154)

ทรัพย์สินทรัพย์สมบัติมากมายที่ได้จากการทำศึกทำสงครามครั้งต่าง ๆ สมเด็จพระอนุชาได้นำไปบูรณะวัดสลักข้างวังหน้าซึ่งให้ชื่อว่าวัดนิพพานาราม นอกจากนี้วัดแห่งนี้ยังเป็นเป็นสถานที่ที่ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกในปี พ.ศ. 2331 ร.1 จึงพระราชทานนามให้ใหม่ว่าวัดพระศรีสรรเพชญ์ และในปี พ.ศ. 2346 เมื่อครั้งสมเด็จพระอนุชาเสด็จสวรรคต ร.1 ก็ทรงพระราชทานนามให้ใหม่ว่าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุราชวรมหาวิหาร (หรือวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหารในปัจจุบัน) นอกจากนี้ตัวชนชั้นนำในสมัย ร.1

เองก็รู้ว่าสมเด็จพระอนุชาทรงมีबारมีพอ ๆ กับ ร.1 ยังรวมไปถึงชนชั้นนำในทางธรรมหรือพระสงฆ์เองด้วย ทั้งจากวรรณกรรมอย่าง นิพพานวังนั พระนิพนธ์ของพระองค์เจ้ากัมพูชา และ สังคดียวงศ์ ที่นิพนธ์โดย พระพิมลธรรมต่างสรรเสริญสมเด็จพระอนุชาเป็น “พระปัญญาธิโกโพธิสัตว์” และ ร.1 เป็น “พระศรัทธาธิโกโพธิสัตว์” ในแง่แล้วพระปัญญาธิโกโพธิสัตว์มีความเด่นทางด้านปัญญาใช้เวลาบำเพ็ญबारมีเพียงสี่สัปดาห์ ส่วนพระศรัทธาธิโกโพธิสัตว์มีความเด่นด้านศรัทธาใช้เวลาบำเพ็ญबारมีเพียงแปดสัปดาห์ โดยใช้เวลาเยอะกว่าพระปัญญาธิโกโพธิสัตว์แสดงให้เห็นว่าชนชั้นนำต่างยกย่องในตัวสมเด็จพระอนุชามากกว่า ร.1 (กรรณิการ์ สาตรปรง, 2541 : 26-27)

นอกจากนี้ร่องรอยแห่งความบาดหมางระหว่าง ร.1 กับ สมเด็จพระอนุชาก็เริ่มมีเค้าลางให้เห็นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2328 ที่สมรภูมิลำพูน โดยสมเด็จพระอนุชาสั่งประหารขุนนางวังหลวง 3 คนที่เป็นขุนนางระดับสูงของ ร.1 ร.1 จึงริบเสียดมาที่ค่าย และหลังจากนั้นเมื่อมีขุนนางวังหลวงกระทำการสงครามพลาดปลั่งไป โดยครั้งหนึ่ง ได้แก่ เจ้าพระยาธรรมาและพระยายมราชกลับปรากฏว่าสมเด็จพระอนุชาทรงไม่เอาผิดอะไร (กรรณิการ์ สาตรปรง, 2541 : 23-25)

และเหตุการณ์ที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2339 อันเป็นความบาดหมางไปถึงจุดสูงสุดถึงขั้นที่ต้องให้ พระพี่น้องทั้งสองพระองค์มาเกลี้ยกล่อมให้เลิกแล้วต่อกัน เหตุการณ์ดังกล่าวเริ่มตั้งแต่เดือน 5 มีการเล่นโขน หน้าพระเมรุคราวสมโภชพระบรมอัฐิพระชนก โขนวังหลวงเล่นเป็นฝ่ายพระราม ส่วนโขนวังหน้าเล่นเป็นฝ่ายลงกา ออกยกรบแต่เกิดการรบกันจริง ๆ เพราะฝ่ายลงกาไม่ยอมแพ้ และต่อมาในเดือน 11 มีการแข่งเรือ ระหว่างสองวัง โดยวังหน้าใช้ฝีพายจากที่อื่นซ่อนไว้ เมื่อ ร.1 ทรงทราบจึงสั่งให้เลิกการแข่งขัน และในเดือน อ้าย สมเด็จพระอนุชาขอเพิ่มบปี แต่ ร.1 ไม่ยินยอมเพราะเงินพระคลังไม่พอ ทำให้สมเด็จพระอนุชาไม่พอใจ นำป็นใหญ่ขึ้นประจำป้อม ฝ่ายวังหลวงก็ทำเช่นกัน (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2526 : 292-293)

พอปีถัดมา (พ.ศ. 2340) ได้มีการแต่งรามเกียรติ์ขึ้น โดย สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2526 : 298-300) ตั้งข้อสังเกตว่า ร.1 อาจต้องการเรียกร่องลักษณะของน้องที่ดี น้องที่มีความจงรักภักดีและเคารพความสามารถในการรบ การอาสาและทำได้สำเร็จ ความรักและความคุ้มครองต่ออาณาจักรและญาติวงศ์ (โดยเฉพาะต่อผู้ที่ที่เป็นพระราช) การถ่อมพระองค์ไม่แข่งबारมี สิ่งเหล่านี้อาจเป็นลักษณะที่ ร.1 ต้องการจาก สมเด็จพระอนุชาก็เป็นได้ เปรียบเช่นเดียวกับตัวละครในรามเกียรติ์อย่างพระลักษณ์และกุมภกรรณ ฉะนั้นจากความบาดหมางที่เกิดขึ้นในปี 2339 กับการแต่งรามเกียรติ์ในปีถัดมา (2340) ก็น่าสนใจว่า ร.1 ได้ใส่ความต้องการลักษณะและบทบาทของน้องหลังจากความบาดหมางใหญ่ที่เกิดขึ้นไว้ในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ที่ทรงมีส่วนในการแต่งขึ้นหรือไม่

อย่างที่ได้ออกไปข้างต้นแล้วว่าบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ฉบับ ร.1 ถูกแต่งขึ้นเมื่อวันจันทร์ที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2340 เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมนิทานรามเกียรติ์ฉบับต่าง ๆ ให้ไม่หายไป นอกจากนี้แล้วเพื่อเป็นการแสดงว่าพระองค์ทรงมีศักดิ์และสิทธิ์ที่สมบูรณ์ในการปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ แม้จะทรงสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์อื่น และพยายามเทียบตัวพระองค์เองเสมือนหนึ่งพระนารายณ์อวตารมาปราบยุคเข็ญให้กับ

อาณาจักรอยุธยาตามคติพราหมณ์ซึ่งหน้าที่ของกษัตริย์คือการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน และปกป้องรักษาโลกนี้เอาไว้ นอกจากนี้ยังสื่อถึงวงศ์หรือเชื้อสายของพระองค์บริสุทธิ์ไม่มีเชื้อสายไม่ดีปนอยู่ โดยเชื่อมโยงกับเรื่องกำเนิดท้าวอโนมาตันต้นวงศ์พระรามซึ่งสืบเชื้อสายมาจากพระนารายณ์ และเป็นต้นวงศ์ที่จะมาดับยุคเข็ญให้กับโลกในอนาคต แต่ในเรื่องเล่าของฮินดูกลับไม่มีท้าวอโนมาตัน แต่เป็นพระพรหมเกิดมาจากพระนาถีของพระนารายณ์ โดยเรื่องราวดังกล่าวน่าจะเป็นที่รับรู้กันดีในหมู่ชนชั้นนำสมัยนั้น ซึ่งอาจเป็นเหตุผลมาจากในรามเกียรติ์ฉบับอื่น ๆ ของไทยนั้น วงศ์ของทศกัณฐ์มีต้นวงศ์มาจากพระพรหม ฉะนั้นเพื่อจะเน้นความบริสุทธิ์ของราชวงศ์ จึงจำเป็นต้องแต่งเรื่องขึ้นมาใหม่ให้พระพรหมไม่ได้ถือกำเนิดมาจากพระนาถีของพระนารายณ์เพื่อยกย่องวงศ์ของพระนารายณ์ว่าเป็นสายเลือดบริสุทธิ์และอาจเป็นการสื่อถึงราชวงศ์จักรีของพระองค์ว่าเป็นราชวงศ์ที่ขอบธรรมและเกิดมาเพื่อปราบยุคเข็ญและกลียุคที่ผ่านมา (มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์, 2547 : 84-91)

ในแง่นี้จะเห็นว่าการประพันธ์ดังกล่าว ร.1 อาจต้องการสื่อความคิดบางอย่างให้กับสังคม โดยเฉพาะกับกลุ่มชนชั้นนำเดิม พระราชวงศ์ และขุนนาง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2526 : 15) ฉะนั้นแล้ววรรณกรรมจึงไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อของความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อทางการเมืองที่อาจนำไปสู่การสร้างอารมณ์ร่วมของผู้อ่านทำให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นการกระตุ้นเตือนพวกชนชั้นสูง ขุนนางหรือผู้นำได้ ในแง่นี้วรรณกรรมจึงมีนัยยะทางการเมืองแฝงอยู่และไม่จำเป็นต้องบอกตรง ๆ ให้ทราบโดยทั่วกัน แต่ผู้อ่านที่พิจารณาจะรู้สึกถึงนัยยะต่าง ๆ ที่แฝงอยู่เองเมื่ออ่านจบ โดยตัวข้อความจากวรรณกรรมเองนั้นสามารถเป็นตัวทำนายและอธิบายเหตุการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงทางสังคมได้ และหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยว่าวรรณกรรมได้สะท้อนความต้องการและความรู้สึกของผู้ประพันธ์และสภาพสังคมที่กำลังเผชิญอยู่ และบทบาทนี้จะเด่นชัดในสังคมราชาธิปไตย พฤติกรรมของผู้คนถูกชี้นำโดยศาสนาและพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในช่วงภาวะวิกฤตอย่างในช่วงเวลาดังกล่าวที่กำลังแต่งรามเกียรติ์อยู่ การแสวงหาความเป็นผู้นำจึงเป็นสิ่งจำเป็น และวรรณกรรมที่เขียนขึ้นโดยผู้นำจะมีลักษณะปลุกสำนึกให้เห็นพ้อง และปฏิบัติตนตามหรือสอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้นั้น (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2526 : 21-24)

ฉะนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าบริบททางการเมืองและประวัติศาสตร์มีความเชื่อมโยง และเกี่ยวเนื่องกันอยู่กับการแต่งบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ในแง่นี้จึงมีความน่าสนใจอย่างมากในเรื่องความบาดหมางที่เกิดขึ้นระหว่าง ร.1 กับ สมเด็จพระอนุชาที่อาจสะท้อนอยู่ในความต้องการและความปรารถนาของ ร.1 ต่อคุณลักษณะของพระอนุชาที่พระองค์ต้องการหลังจากที่พระองค์ทรงไม่พอพระทัยในตัวของสมเด็จพระอนุชา และในฐานะกษัตริย์ที่เพิ่งสถาปนาตนเองขึ้นมาและตั้งราชวงศ์ใหม่ กับผู้เป็นน้องที่ค่อนข้างมีบารมีและคุณสมบัติที่ใกล้เคียงกัน เพื่อจะรักษาสถานภาพที่พระองค์ทรงได้รับนี้จะต้องทรงทำเช่นไร และวรรณกรรมในฐานะสื่อทางความคิดและสื่อทางการเมืองอย่างวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์นี้ ร.1 ได้ระบุบทบาทของพระอนุชาที่ควรจะเป็นหรือในอุดมคติไว้อย่างไร ในส่วนต่อไปจะลงไปที่วิเคราะห์ในตัวบทของรามเกียรติ์โดยใช้ทฤษฎีการสถาปนาความชอบธรรมในรูปแบบของการสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่า

พระลักษณะ: ภาพแสดงของพระอนุชาภคิณีกับความรักของ ร.1

ในส่วนนี้จะเริ่มนำตัวบทมาวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะหรือบทบาทของพระลักษณะในฐานะพระอนุชาภคิณีว่าควรจะเป็นเช่นไร โดยใช้กรอบการศึกษาแบบนิทานเชิงให้รางวัลที่เป็นการสร้างความชอบธรรมทางอำนาจผ่านเรื่องเล่าในลักษณะที่ระบุถึงการกระทำที่จะได้รับรางวัลและนำไปสู่ฉากจบที่อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข สังคมสงบสุข และบ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง โดยเลือกวิเคราะห์ตัวบทสองตอนด้วยกัน โดยดูจากตอนที่นางสีดาถูกทศกัณฐ์ลักพาตัวไป และตอนที่พระรามสั่งพระลักษมณ์ประหารนางสีดา เพราะวาดรูปทศกัณฐ์ไว้ชมเล่น

ในตอนนี้นางสีดาถูกทศกัณฐ์ลักพาตัวไปนั้นเป็นตอนที่ยักษ์มารีศแปลงกลายเป็นกวางทองเพื่อลวงพระรามให้ออกหานางสีดา และในที่สุดพระรามก็จับได้ว่าเป็นมารีศปลอมตัวจึงยิงศรใส่มารีศตาย และร้องเรียกให้พระลักษมณ์มาช่วย โดยนางสีดาได้ยินเสียงพอดิ และให้พระลักษมณ์ไปช่วยพระราม แต่พระลักษมณ์ไม่ไป เพราะเป็นการละเมิดคำสั่งของพระราม ทำให้นางสีดาตัดพ้อและกล่าวโทษว่าพระลักษมณ์เป็นคนทรยศไม่จงรักภักดี พระลักษมณ์จึงต้องยอมไปช่วยพระราม ในตอนนี้เราจะเห็นถึงความเป็นผู้จงรักภักดีและเชื่อฟังต่อพระรามของพระลักษมณ์

ตัวน้องจงรักพระพี่เจ้า	ดั่งมารดาเกิดเกล้าเกศี
ซึ่งจะให้โดยเสด็จพระจักรี	ข้านี้ขัดสนจนใจ
เมื่อพระองค์จะไปตามกวาง	ผ่านฟ้าวางพระทัยไม
ให้ข้ารักษาพี่นางไว้	กว่าพระภูวไนยจะกลับมา
แม้ภายหลังมีเหตุ	ทรงเดชจะลงโทษา
ด้วยลวงพระราชบัญชา	ตัวข้าก็จะสิ้นสุดปราณ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2557ก : 569)

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าพระลักษมณ์เชื่อฟังคำสั่งพระรามมากขนาดไหน แม้นางสีดาจะบอกถึงกลต่าง ๆ เพราะกลัวเกรงว่าหากขัดคำสั่งพระรามแล้วจะต้องโทษถึงตาย ฉะนั้นแสดงให้เห็นว่าคำสั่งพระรามเป็นสิ่งที่พระลักษมณ์ต้องทำตามทุกอย่าง ห้ามไม่ทำตามเด็ดขาด นอกจากนี้ตัวพระลักษมณ์เองยังเทิดทูนพระรามอย่างมาก จึงไม่เชื่อว่าเสียงที่ดังมานั้นเป็นเสียงของพระราม เพราะพระรามคือพระนารายณ์อวตารมีความเก่งกล้าสามารถ

อันองค์พระนารายณ์อวตาร	หรือจะแพ้พวกพาลยักษ์า
แต่ทูลชนครตรีเศียรอันศักดิ์ดา	โยธานับสมุทรมิทันฤทธิ์
ถึงไพร่เพียบพื้นแผ่นดิน	ก็จะบรล้วยสิ้นด้วยศรสิทธิ์
เสียงนี้เป็นเสียงปัจจามิตร	ผิดเสียงสมเด็จพระจักรี

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2557ก : 568)

ยิ่งแสดงให้เห็นว่าพระลักษณให้ความเคารพพระรามมาก และเชื่อว่าพระรามคือพระนารายณ์อวตารมีพลังอำนาจ และเดชานุภาพมากมาย แม้จะมีศัตรูเต็มไปหมดก็ต้องพ่ายแพ้ต่อพระราม แม้สุดท้ายพระลักษณต้องทำตามทีนางสีดาขอ ไม่ใช่เพราะต้องการขัดคำสั่ง แต่เพราะเพื่อไม่ให้นางสีดาว่าตนเป็นคนทรยศไม่รักดีต่อพระราม ดังทีนางสีดาได้ตัดพ้อพระลักษณว่า

จึงว่าอนิจจาเจ้าลักษณ	นี่หรือว่ารักพระเชษฐา
จะให้ตามไปช่วยพระจักรา	มากลับริ้ยไม่อายใจ
สร้างว่าสุราอุบายร้อง	จะเลียมลงใจข้าหรือเอน
จะละให้พระองค์บรรลั	คิดไยฉะนีอนุชา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2557ก : 568)

ฉะนั้นในตอนนี้จะเห็นถึงความจงรักภักดีที่พระลักษณมีต่อพระรามนั้นมีมากมหาศาล ไม่ยอมผิดคำสั่ง และไม่ทำตามคำสั่งไม่ใช่ไม่รักดี แต่เพื่อเป็นการพิสูจน์ความรักดีต่อนางสีดา

ส่วนในตอนทีพระรามสั่งให้พระลักษณประหารนางสีดาเพราะว่าวาดรูปทศกัณฐ์ไว้ชมเล่น พระลักษณตกใจแต่ก็ไม่ปฏิเสธคำสั่งของพระราม แต่สุดท้ายพระลักษณต้องพินางสีดา เพราะนางสีดาเกรงว่าพระลักษณจะผิดคำสั่งพระรามจึงลงบอกไปว่าพระลักษณรักนาง สุดท้ายพระลักษณจึงต้องฆ่านางในที่สุด แล้วพระลักษณก็สลับไป เมื่อพระลักษณพินคนสติก็ดีใจมาก เลยปล่อยให้นางสีดาเดินป่า แล้วนำหัวใจเนื้อทรายไปถวายพระรามแทน ตามทีพระอินทร์ได้เนรมิตเนื้อทรายนอนตายอยู่ริมทาง

เมื่อนั้น	พระลักษณสุริยวงศ์รังสรรค์
ได้ฟังพระองค์ทรงสุบรรณ	ให้ล้างชีวันนางสีดา
ตกใจตั้งพญามัจจุราช	มาพินฟาดเศียรเกล้าเกศา
ครั้งจะขอโทษทัณฑ์กลยา	เห็นว่าทรงพระโกรธนัก
จำเป็นจ้ารับพระโองการ	ของพระอวตารทรงจักร
จึงพาพินางนงลักษณ	ไปให้พินพัศตรภูมิ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2557ข : 327-328)

แสดงให้เห็นว่าพระลักษณรักดีต่อพระรามมากขนาดไหน แม้จะทรงสั่งให้พระลักษณประหารนางสีดา โดยพระลักษณเองก็นับถือนางสีดาเหมือนแม่เช่นกัน

น้อมเศียรสนองพระเสาวนีย์	น้องจะฆ่าพระพินางนั้นฉันใด
ประการหนึ่งพระองค์ก็ทรงครรร	แก่เดือนคืนวันเติบโตใหญ่
เอ็นดูนั้ดดาयाใจ	หญิงชายไม่แจ้งประจักษ์ตา
สงสารจะมาพลอยตาม	น้องนี้เสียดาเป็นหนักหนา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2557ข : 330)

นอกจากนี้ความประจักษ์แจ้งในความจงรักภักดีของพระลักษณ์ต่อพระรามนั้นนางสีดาเป็นคนยืนยันได้ดี และไม่ยากให้พระลักษณ์ขัดคำสั่งของพระรามจึงวางอุบายให้พระลักษณ์ได้ทำตามคำสั่ง ดังบทต่อไปนี้

นิจจาเอยสงสารเจ้าลักษณ์	ชื่อตรงจงรักสุจริต
ไหนจะฆ่ากุสลินชีวิต	เพราะว่ามีจิตเมตตา
จำจะเสกสร้างอุบาย	ด้วยถ้อยคำหยาบคายมารยา
ตัดพ้อว่ากล่าวเป็นมารยา	ให้โกรธาขัดแค้นละอายใจ
จึงจะสิ้นเมตตาการุญ	หวนหวนฆ่าฟันกุเสียได้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2557ข : 330)

ฉะนั้นความจงรักภักดีจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ติดตัวพระลักษณ์มา พระลักษณ์พร้อมจะทำทุกอย่างตามที่พระรามสั่ง แม้จะต้องฆ่านางสีดาก็ตาม และผลของความภักดีดังกล่าวจะเห็นชัดเจนในบทก่อนสุดท้ายของบทละครรวมเกียรติดังนี้

อันศรีอยุธยานครเศ	โกยเกษมิลิธาราฐาน
แสนสนุกไม่มีที่เปรียบปาน	สำราญทั่วหน้าประชาชี
เพราะพระทรงครุฑพวงศ์	อวดารกับองค์พระลักษมี
ทั้งพระพรตพระลักษณ์ธิเบศ	พระสัตรุดผู้มีศักดิ์ดา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2557ข : 623)

นอกจากนี้แล้ว ความจงรักภักดีของพระอนุชาไม่ใช่เพียงพระลักษณ์อย่างเดียวยังมีพระพรตและพระสัตรุดด้วย ทำให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ประชาชนอิมหันต์มีความสุขถ้วนหน้า เพราะนางสีดา และน้องทั้งสามมีความภักดีต่อพระราม พระรามจึงสำคัญที่สุด และดังนั้นทั้งสามคนต้องเคารพพระรามในฐานะกษัตริย์ และในฐานะพระนารายณ์อวตารผู้มาปราบยุคเข็ญให้ปวงประชา

บทสรุป: ความจงรักภักดีของพระอนุชากับความร่มเย็นของบ้านเมือง

โดยสรุปจากคำถามของงานชิ้นนี้ที่ว่า อะไรคือนัยยะทางการเมืองของบทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในประเด็นเรื่องของบทบาทพระอนุชาของพระมหากษัตริย์ โดยใช้ทฤษฎีการสถาปนาความชอบธรรมโดยผ่านคำอธิบายที่เรียกว่าการสถาปนาความชอบธรรมผ่านเรื่องเล่าในแบบของการสร้างเรื่องแบบนิทานเชิงให้รางวัล และเลือกวิเคราะห์ตัวบทรามเกียรติ์สองตอนด้วยกัน โดยดูจากตอนที่นางสีดาถูกทศกัณฐ์ลักพาตัวไปและตอนที่พระรามสั่งพระลักษณ์ประหารนางสีดา เพราะวาดรูปทศกัณฐ์ไว้ชมเล่น โดยคำตอบที่ได้จากการวิเคราะห์คือความจงรักภักดีต่อพระเชษฐาเป็นบทบาทที่สำคัญของ

พระอนุชาพระมหากษัตริย์ นัยยะทางการเมืองที่แฝงอยู่นี้โดยเชื่อมโยงกับบริบททางการเมือง ณ ช่วงเวลาดังกล่าวกับลักษณะของพระลักษณะแสดงให้เห็นว่า ร.1 ต้องการให้พระอนุชาอย่างพระลักษณะที่มีความจงรักภักดีโดยไม่ปรีปากใด ๆ เพราะผลของความจงรักภักดีต่อกษัตริย์ผู้เป็นพระนารายณ์อวตารคือบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองผู้ความสุขสงบ

กล่าวคือบทบาทและลักษณะที่ ร.1 ทรงอยากให้เห็นจากสมเด็จพระอนุชาของพระองค์ที่ต่างแข่งบารมีกันและไม่เคารพในฐานะผู้มีความสามารถเช่นพระลักษณะที่ให้การเทิดทูนในความสามารถที่ยิ่งใหญ่ของพระองค์ ในแง่นี้ยัยะดังกล่าวก็เป็นไปได้จากเรื่องบาดหมางที่เกิดขึ้นระหว่าง ร.1 กับสมเด็จพระอนุชาในช่วง 1 ปีก่อนที่จะมีการแต่งรามเกียรติ์ขึ้นมา ความบาดหมางดังกล่าวรุนแรงมากจากประเด็นเรื่องเงินที่วังหน้าทรงขอเพิ่มจาก ร.1 แต่ ร.1 ทรงไม่ให้ จนนำไปสู่ความไม่พอใจของสมเด็จพระอนุชาที่ในที่สุดน้าปิ่นใหญ่ขึ้นป้อมและวังหลวงเองก็พร้อมที่ยิงเช่นกัน จนในที่สุดพระพี่น้องทั้งสองพระองค์ต้องลงมาเกลี้ยกล่อมให้คืนดีกันในที่สุด บทละครเรื่องรามเกียรติ์จึงไม่ใช่เพียงแต่งขึ้นเพื่อความบันเทิงเท่านั้นลึก ๆ แล้วหรือนัยยะที่แฝงอยู่มีความต้องการบางอย่างในฐานะกษัตริย์พระองค์ใหม่และพระองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อการสถาปนาอำนาจอันชอบธรรมและความมั่นคงให้กับพระองค์และพระราชวงศ์ของพระองค์สืบไป

เอกสารอ้างอิง/References

- กรรณิการ์ สัตตปรุ้ง. (2541). *ราชาธิราช สามก๊ก และไซฮั่น: โลกทัศน์ชนชั้นนำไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555). *ปากไก่และใบเรือ: รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ต้นรัตนโกสินทร์*. พิมพ์ครั้งที่ 4 นนทบุรี: ฟาเดียวกาน.
- มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (2547). *มณีปิ่นนิพนธ์: รวมบทความด้านภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรมไทย*. มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส. พลายน้อย. (2545). *วังหน้าพระยาเสือ: พระบรรราชประวัติสมเด็จพระบรรราชเจ้า มหาสุรสิงหนาท กรมพระราชวังบวรฯ ในรัชกาลที่ 1*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: มติชน.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2546). *พุทธศาสนากับแนวคิดทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ. 2325-2352)*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2526) *รามเกียรติ์: การแปลความหมายทางการเมือง*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2550). *พูดไปสองไพเบี้ย: ทำความเข้าใจกับสิ่งที่นักการเมืองไทย (ไม่) พูด*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

สมพร สิงห์โต. (2520). *ความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวาลมீกี และรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่*

1. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครู.

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. (2557ก). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ร้าน

นครสาส์น, 2557ก.

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. (2557ข). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 4*. กรุงเทพฯ : ร้าน

นครสาส์น.

Leeuwen, Theo Van. (2007). Legitimation in discourse and communication. *Discourse &*

Communication, 1(1), 91–112.